

ISSN

0463-6309

Sietai

IETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1988

1

sausis
vasaris

TURINYS

— — —	Lithuanian Sashes	4
N. Kulpavičienė	Mėnas ir moteris	8
S. Vilkauba	Mūsų pavardės	12
B. Šimkienė	Namuose reikia gėlės	14
Z. Maurina	Didysis ramintojas	15
• Knygos	Alė Rūta — Knygų apžvalga	20
• Moterys pasaulyje		22
• Organizacinė veikla		23
• Sveikata		26
• Madų ir grožio pasaulis		27
• Šeiminių kampelis	veda L. Murauskienė	28
• Atsiųsta paminėti		30

ILIUSTRACIJOS

L. liaudies mėnas	Juostos	3-7
Ende	„Beatus”	8
Helena	Mozaika	8
S. v. Steinbach	„Ecclesia”	9
S. v. Steinbach	„Synagoga”	9
S. Anguissola	Autoportretas	10
A. Gentileschi	Judita	10
R. Ruysch	Vaisiai	11
J. Leyster	Vyras su taure	11
A. Tamošaitienė	Užkerėta pilis	13
A. Žvilius	Prie kryželės	17
A. Tamošaitienė	Vėjuotas Lauksargis	19

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1988 m. Nr. 1 (181)

NORA KULPAVIČIENĖ — *redaktorė*

Z. DIDŽBALIENĖ — *korektorė*,

L. MURAUSKIENĖ — *skyr. ved.*

L. SENKEVIČIENĖ — *administratorė*, **R. STABAČINSKIENĖ** — *ekspeditorė*

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women’s Magazine. 1988 m. Nr. 1(181)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

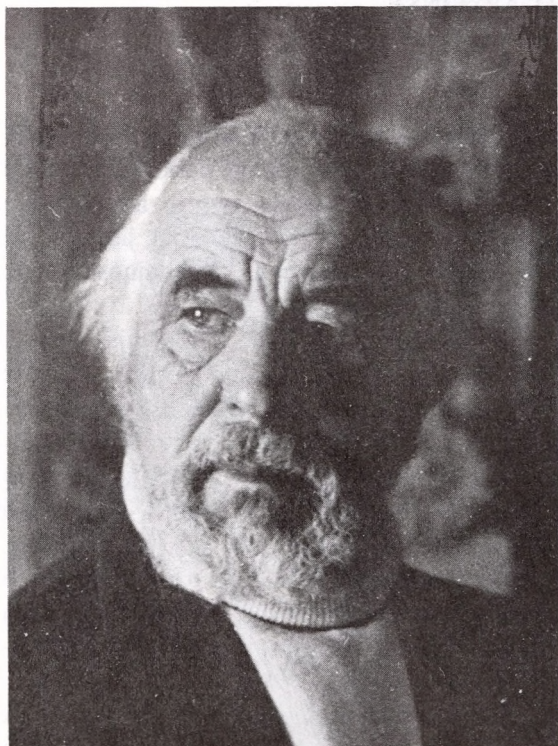
moteris

1988

1(181)

ANTANAS TAMOŠAITIS

ANASTAZIJA TAMOŠAITIENĖ

KANADOJE IŠLEISTI
ANGLŲ KALBA
LIETUVIŲ LIAUDIES MENO
VEIKALAI IR JŲ
AUTORIAI
ANASTAZIJA IR ANTANAS
TAMOŠAIČIAI

LITHUANIAN SASHES —

LIETUVIŠKOS JUOSTOS —

NAUJA KNYGA

Kanadoje 1979 metais išleistoje knygoje „Lithuanian National Costume“ įvade paaiškinama, kad šio leidinio tikslas yra supažindinti su lietuvių tautinės aprangos istorine kilme, išsivystymu ir išsaugojimu ateičiai. Tai buvo pirmoji tokios apimties lietuvių tautodailės knyga anglų kalba. (Anksčiau Lietuvoje turėjome to paties autoriaus ir vėlesnių laikų kitus leidinius lietuvių kalba.) 1982 metais sulaukėme sekančio svarbaus leidinio — „Lithuanian Easter Eggs“. Neužilgo pasirodys ir trečiasis — „Lithuanian Sashes“.

Visų šių leidinių autoriai ir nenuilstami lietuvių tautodailės puoselėtojai yra dailininkai Anastazija ir Antanas Tamošaičiai.

Antanas Tamošaitis nuo pat Kauno meno mokyklos laikų rinko senoviškas tradicines juostas, jas fotografavo ir piešė jų raštus. Nuo 1931 — 1939 jis parengė, o Žemės ūkio rūmai išleido, aštuonias Sodžiaus Meno knygas, iš jų ketvirtoji buvo skirta juostų aprašymams bei jų raštams. Jis plačiai rašė apie juostas spaudoje ir tyrinėjo jų senoviškumą Lietuvių Dailės d-jos bei M.K. Ciurlionio galerijos sukaupus juostų rinkinius.

Anastazija Tamošaitienė nuo 1932 m. važinėjo po Lietuvą, mokydama austi jaunas audėjas, o iš senųjų audėjų rinko žinias apie įvairiausių rūšių juostas, t.y. jų pinimą, nėrimą, mezgimą, vijimą, audimą bei kaišymą. Ji studijavo ir kitų tautų juostas, o ypač Baltijos ir Skandinavijos kraštų.

Antanas Tamošaitis dėstė Lietuvių liaudies meną ir audimą Žemės ūkio Akademijoje (studentės rašė diplominius darbus apie namie austus kraičius, įskaitant ir juostas); jis taip pat buvo kitų aukštųjų mokyklų liaudies meno dėstytoju — Kauno Meno mokykloje, Vilniaus Dailės Akademijoje, Taikomos Dailės Institute Kaune,

XIX a. RINKTINIO AUDIMO JUOSTOS
PUNSKO APYLINKĖ

Freiburgo Taikomos dailės mokykloje, ir Montrealio Academy of Arts and Crafts. Skaitė paskaitas Lietuvių Lituaniškosios Instituto ir kituose suvažiavimuose, taip pat — visą eilę paskaitų išeivijos jaunimui; jis parengė, parašė ir įkalbėjo į Audio-Video vaizdajuostas apie lietuvių senoviškas juostas.

Anastazija Tamošaitienė mokė austi naujas juostas pagal senoviškas ne tik sodžiaus mergaites, bet ir studentes Taikomosios Dailės Institute Kaune, Marginių Dailės studijoje Vilniuje, Taikomos Dailės mokykloje Freiburge, Montrealio Y.M.C.A. lietuvių audinių studijoje, o nuo 1950 m. kas vasarą moko audėjas, prie savo išsiauštų tikrų tautinių drabužių, išsiausti ir tinkamas tos pat apylinkės susijusimo juostas (pvz. jei tautinis drabužis dzūkiškas, tai ir juosta turi būti išausta rinkine technika arba kaišytine — dzūkių raštais ir spalvomis).

Apie senoviškas lietuvių juostas daug rašė jau XVIII ir XIX a. mažlietuvių ir vokiečių rašytojai. Itin apie

juostas daug rašė senovės papročių tyrinėtojai — M. Praetorius, L. Lepneris, E. Gizevijus, V. Vydūnas, taip pat P. Galaunė ir A. Mikėnaitė.

A. ir A. Tamošaičių bibliotekoje prie Kingstono yra surinkti visi, bet kada išleisti, leidiniai ir straipsniai apie juostas; taip pat bibliotekoje yra sukaupta daugelis leidinių apie kitataučių juostas.

Knygos „Lithuanian Sashes“ autoriai — Anastazija ir Antanas Tamošaičiai mielai sutiko pasidalinti mintimis su „Moters“ skaitytojais.

— *Kas paskatino parengti-parašyti knygą apie lietuvių juostas?*

— Lietuvių sodiečių vestuviniuose papročiuose juosta yra pirmą kartą simbolinė, dailės ir praktiško vartojimo dovana. Juosta senovėje buvo pats pirmasis jaunos mergaitės raštuotas audeklas. Mergaitės, bėpindamos ir beausdamos juostas, išgirdavo iš savo motinų ir senelių apie jų papročius, išmokdavo parinkti rinkinius ir sukurti savitus raštus, derinti spalvas ir techniškai tobulai išausti.

Esame atsivežę iš Lietuvos nemažą senoviškų juostų rinkinį. Dar papildėme jį įsigydami keliasdešimt juostų iš senųjų lietuvių ateivių Kanadoje ir Amerikoje. Taigi, lietuvių liaudies meno veikalo leidimo tęsimas ir buvo paskatinimas parengti spaudai „Lithuanian Sashes.“

— *Ar senoviškos kraitinės juostos yra paprastas rankdarbis, ar dailės kūrinys?*

— Anais laikais, XVIII-XIX a., ir dar seniau, kada

vyko liaudies meno kūryba sodžiuose be svetimų tautų įtakų ir skolinių, tai tautiniai drabužiai ir prie jų juostos laikomos dailės kūriniais. Čia paminėtina didžiausio lietuvių menininko M.K. Čiurlionio žodžiai — atsišaukimas į visuomenę rengiant II-ąją Vilniaus Dailės parodą: „Antrosios lietuvių dailės parodos valdyba, kreipdamasi, ypatingai į gerbiamuosius tautiečius ir tautietes, gyvenančius sodžiu, kuo karščiausiai prašo, nes laiko nedaug beliko, juo greičiau prisiųsti savo gražius išdirbinius, kaip antai: juostas, divonus, žiurustus, išpiaustinėtas dėžutes, šaukštus, lazdas ir apskritai visokius namie vartojamus papuoštus daiktus, bet papuoštus savotiškai, senovišku lietuvių būdu. Visokios gi staltiesaitės ir skarelės, rankomis, kabliuku padarytos (jų turėjome kelias I-oj parodoj), gal būt, ir gražios, mums jokios vertės neturi, kadangi jos nesavotiškos ir nelietuviškos. Yra tai darbas, o, teisingiau sakant, vadinamieji „rankdarbeliai“, kurie vienodi visose beveik tautose ir neturi nieko bendro su liaudies, o ypač su lietuvių dailė, — užtatai tokių dalykų prašome mums nesiųsti, o jų vietoj juo daugiau juostų . . . (Vilniaus žinios, 1908, Nr. 25).

— *Ar buvo surengtos juostų parodos?*

— Kai būdavo rengiamos liaudies meno parodos, tai ir kai kurios juostos būdavo išstatomos, dažniausia tik rinktine technika išrinktos ir kaišytinės, o kitos juostų rūšys būdavo pamirštos-užmirštos arba parodų rengėjams jos buvo nežinomos. XIX a. pabaigoje XX a.

AUKŠTAITIJĄ, XIX a.
kryžiatinė-pinta juosta

DŽŪKIJA, XIX a.
kaišytinė juosta

PAGĖGIŲ APYL., XIX a.
rinktinė juosta

pradžioje liaudies meno rinkėjai į savo rinkinius terinko tik rinkiniu būdu austas bei kaišytines juostas.

— *Kada buvo pradėta domėtis be rinkinių bei kaišytinių ir kitomis juostų rūšimis?*

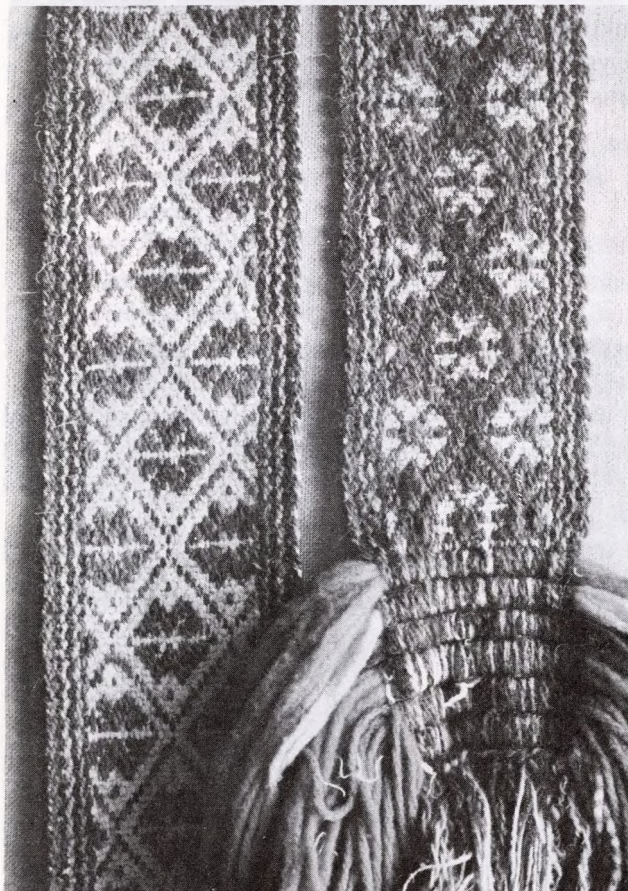
— Kai teko mokyti sodžiaus audėjas austi įvairiais audimo būdais dekoratyvinius audinius ir juostas, tai ir Žemės Ūkio rūmų audimo kursų kursantės atsinešdavo parodyti jų senolių pintas ir austas juostas, ypač Žemaitijoje vytiniai austas, keturkampėmis lentelėmis, ne tik juostas, bet vadeles, parištuvus bei buvusių pakinktų dalis austus juostiniu būdu. (Kai Antanas Tamošaitis rinko senoviškus išėginius drabužius lietuvių tautinių drabužių knygai, 1934-38 m., kračių skryniuose užtiko įvairiomis technikomis austų juostų, kurios ir yra atspausdintos knygoje „LIETUVIŲ MOTERŲ TAUTINIAI DRABUŽIAI, 1939.)

— *Ar LITHUANIAN SASHES knygoje bus spausdinama vien senoviškos juostos, ar bus įdėta ir dabartinės kūrybos pavyzdžių?*

— Autoriams pats svarbiausias tikslas yra aprašyti ir parodyti pačias senoviškiasias juostas, nes jos, buvo sodiečių sukurtos, t.y. senoviškojo liaudies meno kūrybos originalai.

Šių dienų juostų raštus audėjos kopijuoja, perpiešia ir keitinėja iš knygių, taigi yra sunku susekti iš kur ir kas yra paskolinta ar jų pačių sugalvoti raštai. Juostų mokslo ir dailės studijoms itin svarbu senoviškiausios pirmiečiai šaltiniai, o ypač studijos ir senoviškų liaudiškų juostų originalai. Juostų knygoje bus gana daug atspausdinta ir dabartinių audėjų juostų, t.y. tų, kurios yra artimiausios senoviškom juostom.

VILNIAUS APYL.
žvaigždėlėm rinkta juosta

KAPSŲ APYL.
rinktinė juosta (žalia, violetinė, raudona)

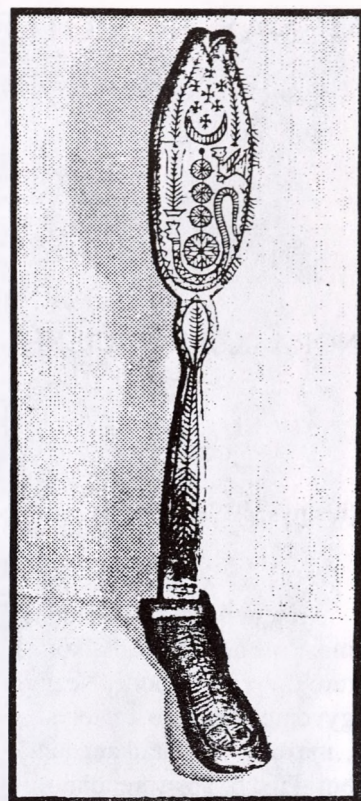
— Kokiose liaudies meno parodose juostos būdavo išstatomos?

— Lietuviai dalyvavo su liaudies menu bei tautodailės dirbiniais: Pasaulinėje Paryžiaus parodoje 1900 m. (išstatytos senoviškos juostos); Vilniaus Dailės parodoje 1906-7 m.; Dekoratyvinio meno ir liaudies meno parodoje (išstatytos ir juostos) Monzoje, Italijoje, 1925 m. Lietuvių liaudies meno parodoje (gausiai išstatytos juostos) Stockholme, Švedijoje, 1931; Senovinės juostos ir naujoji lietuvių tautodailė — tarptautinėje parodoje Berlyne, 1938; Lietuvių naujoji tautodailė ir juostos — Pasaulinėje New Yorko parodoje, 1939 m.; Lietuvių Tautodailės Instituto, New Yorko skyriaus surengtoje parodoje Kultūros židinyje 1981 ir Philadelfijoje 1982 m. (išstatytos A. Tamošaitienės ir jos studentų naujai austos juostos); Lietuvių Tautodailės Instituto parodoje „Nemuno“ galerijoje, Chismore Point, Ont. 1987 m., beveik visuose skyriuose išstatytos dabartinės juostos.

Dėkojame už pokalbį.

Knyga „Lithuanian Sashes“ yra skirta mokslinei juostų studijai ir praktiškam vartojimui. Sava apimtim, net 316 psl. su gausybe spalvuotų ir vienspalvių iliustracijų, juostų aprašymais, audimo technika bei brėžiniais, tai bus didžiausias tos rūšies leidinys. Šios trečiosios lietuvių liaudies meno knygos pasirodymas yra labai reikšmingas kultūrinis įnašas, tuo labiau kad anglų kalba įgalins jos platų panaudojimą.

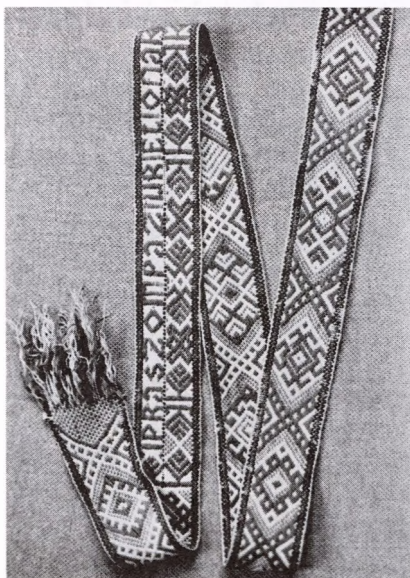
XVIII AMŽIAUS
VERPSTĖ
SU ĮRAIŽYTAIS
ORNAIMENTAIS:
ŽALČIO LEGENDA
— SIMBOLINIAI
ŽENKLAI

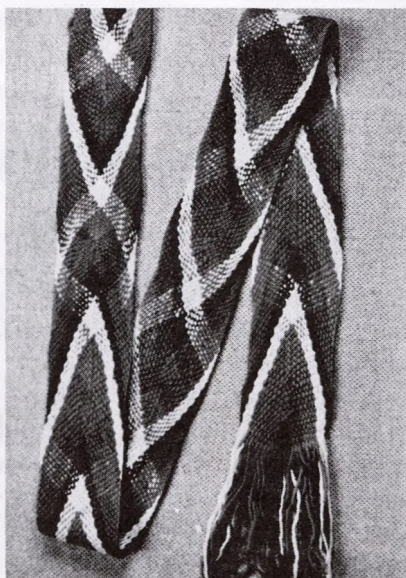
IŠ RINKINIO:
A. IR A. TAMOŠAIČIŲ

Padėka priklauso autoriams Anastazijai ir Antanui Tamošaičiam už nenuilstamą darbą ir už lietuviškų kultūrinių vertybių išleidimą į platų pasaulį.

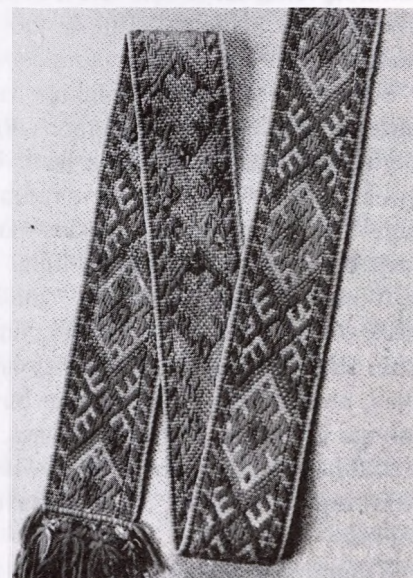
ŽEMAITIJA, XIX a.
rinktinė su įrašu juosta

AUKŠTAITIJA, XIX a.
eglinė-rinktinė juosta

ZANAVYKŲ APYL., XIX a.
rinktinė juosta (mėlyna, raudona)

MENAS IR MOTERIS

II

NORA KULPAVIČIENĖ

(tęsinys iš 1987, Nr. 5)

Moters padėtis visuomenėje keitėsi kartu su gyvenamosios epochos nuotaikomis, kuriom didžiausią įtaką turėjo vyrų nuomonė. Nežiūrint to, kad 50% visų žemės gyventojų sudaro moterys, jos visada buvo laikomos „mažuma“: pritaikant joms „mažumų“ suvaržymus bei laisvo apsisprendimo ribojimus, apsaugojant jų „jautrią prigimtį“ nuo bereikalingo išsimokslinimo bei norimos profesijos pasirinkimo. Net ir 19a. pabaigoje, kada menininkės jau buvo bepradedančios įgauti stipresnį pagrindą savoje profesijoje, aidėjo tokie šūkiai: „moteris pasirinkdama menininkės profesiją save išstato viešai pajuokai, — ji tinka būti tik dainininke arba šokėja.“

Apie moters-menininkės įnašą ir reikšmę meno istorijos eigoje buvo rimtai pradėta domėtis tik apie 1963 m., atgijus „moderniajam feminizmui“. Šią užmirštą temą daugiausia kėlė ir gvildeno intelektualės-amerikietės. Kituose kraštuose tuo reikalu dar mažai padaryta ir moksliniai neišnagrinėta.

Senovės moterų-menininkių veikla yra mažai žinoma. Rankraščiuose minimos Romos ir Graikijos menininkės, tačiau jų darbų nėra išlikusių; manoma, kad kai kurios Pompėjos sienų mozaikos yra padarytos pagal 4a. pr. Kr. gyvenusios dailininkės Helenos kūrybą. Romėnų rašytojas Plinijus 1a. po Kr. savo raštuose „Historia Naturalis“ mini ir moteris-menininkes. Su pirmaisiais krikščionimis menas vystėsi labai lėtai, sekdamas tik dekoratyvinių elementų tradicijas, nes perdėtas ištaigingumas buvo laikomas nereikalinga prabanga. Nors yra žinoma, kad tada irgi buvo menininkių, kurios keliaudamos iš vienos vietovės į kitą, ragino moteris tobulinti savo meniškumą sugebėjimus.

Viduramžių menininkių kūrybos darbų išlikusių iki

ENDE

„BEATUS“ RANKRAŠČIAI

šių dienų daugiausia yra rankraščių iliuminavimo (dailiai surašyto teksto ornamentavimas), audimo, dailiojo siuvinėjimo bei miniatiūrų tapybos formoje; pvz. „Beatus“ rankraščiai iš 10a. prie kurių dirbo vienuolė Eden; kilimas „Hastings kovos“ iš 11a. — kurį siuvinėjo karalienė Matilda ir dvaro damos (dabar stengiamasi tai paneigti); rankraštis iš 12a. „Hortus deliciarum“ — kurį talentingai parašė ir iliuminavo vienuolė Herrade von Landesberg ir kitos.

Iki viduramžių žmonių tarpusavio santykiuose didesnių skirtumų nebuvo, nes nebuvo ir griežtų luomų.

HELENA

POMPĖJOS MOZAIKA

Tik nuo 11a., Europos socialinei struktūrai besikeičiant, pradėjo iškilti valstybinio susivienijimo idėja, stiprėti bažnytinės hierarchijos, kilmingųjų ir miestiečių luomų reikšmė bei atsiribojimai. Žmonių, o ypač valdančiųjų sluoksnių vyrų tamsumas, gobšumas, prietaringumas, fanatizmas ir iš to kylanti baimė, visus stūmė į beprotiškus kraštutinius: nekaltų žmonių kankinimus, žudymus, o ypač moterų-raganų persekiojimus ir ant laužų deginimus. Jau ir anksčiau tradiciniai pasireiškę išpuoliai prieš moteris — stiprėjo. Moteris buvo apibūdinama kaip visokių blogybių versmė ir pagrindu — palaipsniui išstumiamą iš viešumos, suvaržoma, uždaroma tik savo siauroje namų aplinkoje. Prošvaitės, kada moteris dalyvaudavo miestiečių viešuose susirinkimuose, būdavo renkama miesto atstove arba turėdavo įtakos į įstatymų leidimą, — išblėso. Ji privalėjo tylėti bažnyčioje, visuomenėje ir šeimoje, — paskutinis žodis priklausė tik vyrui. Ši padėtis stipriausiai pasireiškė miestiečių luome. Toks moterų išstumimas iš viešo gyvenimo labai prisidėjo prie viduramžių miestų kultūrinio nuosmukio.

Kilmingųjų moterų padėtis buvo kitokia. Jos savo aplinkoje nebuvo tiek suvaržytos, turėjo daugiau galimybių plačiau lavintis bei laisviau veikti. Viduramžių ranka rašytas knygas tik jos daugiausia skaitė, o kai kurios ir pačios rašė. Pagal tų laikų įstatymus knygos būdavo apibūdinamos kaip „moters daiktai“ ir paveldimos tik moteriškų šeimos narių. Todėl ištekęs moteris į naują šeimą dalį kultūros atsinešdavo su savo kraičiu. Turinčios meniškų gabumų kilmingos moterys galėjo savo pomėgius laisvai puoselėti. Kai kurios iš jų buvo ne tik geros iliuminatorės bei siuvinėtojos, bet taip pat ir pasižymėjusios mecenatės. Jos globojo menininkus, skatino puošmenas, užsakydavo kūrinius pagal pageidaujamą tematiką, kaip pvz. Pietos ir šv. Jono Krikštytojo grupių vaizdavimas plito jų dėka. Tuo laiku, kai pradėjo stiprėti moterų suvaržymai, literatūroje, muzikoje ir mene pasireiškė nepaprastas moters garbinimas: Dievo Motinos Marijos, šventųjų moterų, senojo ir naujojo testamento asmenybių ir dvaro damų.

Viduramžių vienuolynai buvo vienintėliai to laiko švietimo ir mokslo židiniai. Moterų vienuolynų mokyklose buvo mokomos kilmingos mergaitės. Našlės, pavienės arba nenorinčios tekėti kilmingos moterys, siekiančios kultūringos aplinkos, stodavo į vienuolynus (be įžadų), atsinešdamos didelius turtus, kas duodavo dar daugiau galimybių vienuolynų išsiplėtimui. Čia jos galėjo savo gabumus tobulinti literatūroje, muzikoje ir mene; studijuoti bei diskutuoti antikinius, religinius ir filosofinius raštus. Vienuolynuose pagal užsakymus buvo iliuminuojami rankraščiai, au-

SABINA VON STEINBACH STRASSBURG'O
KATEDRA, „ECCLESIA“ — „SYNAGOGA“

džiami įvairūs audiniai ir dailiai siuvinėjami visi bažnytiniai rūbai, iškilminga apranga, užklotai, vėliavos ir t.t. To laiko tapyboje, kuri buvo religinė, daugiausia dirbo vienuolės. Jų kūryba buvo jausminga, žmonėms artima, kiek naivi, daugiau išreiškianti gilius tikėjimo jausmus, negu meniškų sugebėjimus. Jos taip pat pasireiškė architektūroje, skulptūroje ir net freskų (sienų ir lubų) tapyboje, ką ne kiekvienas vyras menininkas turėjo noro ar drąsos daryti.

Iki 15a. menininkai ant savo kūrinių retai pasirašydavo, o menininkės — dar rečiau. Todėl išlikusių nežinomų kūrinių tikrą autorystę yra sunku nustatyti. Nors tuo atžvilgiu vienuolynų archyvuose yra daugiausia istorinės medžiagos (surašyta kokie darbai buvo vykdomi, kiek vienuolių dirbo, kiek už atliktą darbą sumokėta, o kartais pažymimi net jų inicialai arba vardai).

Nuo 12a. pradėję atsirasti universitetai sumažino vienuolynų-kultūros-židinių reikšmę. Nors moterims durys į juos dažniausiai būdavo uždarytos, bet pasitaisydavo ir išimčių. Pvz. Italijos Bolognos universitete

13a. buvo studentų ir net moterų profesorių, bet jos privalėjo dėvėti tik vyriškus drabužius.

Miestų augimas ir gildijų (amatų profesinių sąjungų) įsigalėjimas bei amatų dirbtuvių plitimas pakeitė kilmingųjų moterų ir ypač vienuolynų dailių rankų darbų reikšmę ir svarbą. Dirbtuvėse, kuriose dirbdavo vyrai, užsakyti audiniai arba siuvinėjimai būdavo atliekami greičiau ir pigiau. Atsirado net ir keliaujančių, savo paslaugas siūlančių, amatininkų.

Menas tapo išpaustas į gildijų rėmus kaip paprasčiausias amatas ir ne per aukščiausio lygio, nes mėsinių ir barzdaskučių gildijos buvo laikomos daug garbingesnėmis. Gildijos, kurioms privalėjo priklausyti visi amatininkai, prisilaikė despotiškos tvarkos: griežti įstatymai reguliavo ne tik amatininkų darbą, bet ir jų privatų gyvenimą. Be pasigailėjimo buvo apskaldomos ausys tiems, kurie neprisilaikė nustatytos tvarkos. Gildijų pasaulis buvo vyrų pasaulis. Moterų narių priėmimas buvo labai varžomas, o užsakomiems darbams ir uždarbiui mažėjant, jos pirmiausios būdavo iš gildijų narių išmetamos. Gildijos ir toliau stengėsi jas laikyti viduramžių nustatytose normose uždarytas tarp keturių sienų — namuose. Todėl moterys, kurios turėjo meniškų gabumų, savo talentą galėjo ugdyti tik kilmingųjų rūmuose, vienuolynuose arba menininkų šeimose. Ši taisyklė galiojo beveik iki 19a. pradžios, kada moterims durys į meno studijas pradėjo kiek plačiau atverti, bet irgi ne be kliūčių.

Nors gildijos ir bandė reguliuoti narių priėmimą, bet negalėjo visai nustelbti moterų veržlumo, ypač tų, kurios priklausė menininkų šeimoms. Jau 14a. net ir akmens apdirbėjų-skulptorių gildijai priklausė moterys kaip Sabina von Steinbach, kuri su savo tėvu skulptorium dirbo prie Strassburg'o katedros. Jam mirus, ji perėmė visų darbų vadovavimą. Jos sukurtos (su iškaltu jos parašu) yra garsios skulptūros „Ecclesia“, „Sinagoga“ ir kitos.

Italijoje pradėjusios sklirti 15a. humanistinės idėjos turėjo įtakos į visą gyvenimo struktūrą. Gildijų reikšmei mažėjant, menas palaipsniui pradėjo atsipalaiduoti viduramžių varžtų ir sustingimo, kilti iš amatų lygio, menininką atskirti nuo amatininko. Renesansas išlaisvino žmogų ir iškėlė jo kūno grožį, kuris tapo visos epochos idealu. Iš to sklindantis individualizmas skatino portretų tapybą ne tik kilmingųjų, bet ir turtingų miestiečių tarpe, kas davė daugiau galimybių laisviau pasireikšti menininkam, o ypač — menininkėm.

Italija buvo pirmasis kraštas, kur moters-menininkės talentas buvo pripažintas bei įvertintas. Čia ir iškilo pirmosios pasižymėjusios menininkės, savo sugebėjimais prilygstančios ir kitiems to laiko garsiem kūrėjams,

SAFONIZMA ANGUISOLA

AUTOPORTRETAS

užimančios reikšmingą vietą meno istorijos eigoje, nors vėliau dažnai sąmoningai nutylimos bei ignoruojamos.

Reikšmingiausia tos epochos menininkė, kurios kūryba domėjosi Mykolas Angelas ir menininkų biografijose aprašė Vasari, buvo Safonizma Anguissola (1532-1625). Ji buvo kilusi iš turtingos Cremonos šeimos. Jau nuo pat vaikystės pasižymėjusi nepaprastais meniškais gabumais, meną studijavo su savo pen-

ARTEMISIA
GENTILESCHI

JUDITA SU
TARNAITE

RACHEL RUYSCH

VAISIAI

kiom seserim tapytojo Campi studijoje. Sulaukusi 20 metų, ji pagarsėjo kaip portretų tapytoja. Ispanijos karalius Pilypas II ją pakvietė būti oficialia dvaro portretiste, kur ji dirbo 20 metų, tapydama dvariškių portretus.

Po viduramžių nuvertinimo, renesansas davė galimybių moterim menininkėms iškilti, o barokas (16 — 17a.) — tapti profesionalėm, kaip Artemisia Gentileschi (1593-1652) arba Elisabetta Sirani (1638-1665) ir kitom. Jos buvo daugiausia kilusios iš menininkų šeimų, turėjo net savo studijas, kur paruošdavo moteris menininkes. Studijose mokslas tęsdavosi kelis metus, nes šalia meniškų gabumų reikėdavo išmokti tinkamai pasigaminti dažus ir sumaišyti pigmentus, paruošti medines lenteles tapybai, pasidaryti teptukus, rėmus, mokėti paausuoti ir t.t. Geresniam menininkės paruošimui turėdavo kliūčių ir menkas išsilavinimas. Tik renesanso laikais pradėta kiek daugiau domėtis bendru moterų išmokslinimu. Tada buvo įsteigtos ir pirmosios miestiečių mergaičių mokyklos, bet jų mokslas daugiau ribojosi tik religinių raštų skaitymu ir skaičiavimu. Nors buvo ir prieštarinių nuomonių, kad eilinei moteriai mokslo nereikia, bet visi su tuo sutiko, kad religinius raštus galinti skaityti moteris sugebės geriau auklėti vaikus, o mokanti skaičiuoti — padės vyrui suskaičiuoti uždarbį. Dvaro damom reikalavimai buvo didesni. Joms patariama daugiau įdomautis literatūra ir menu, matematika ir astrologija, studijuoti lotynų ir graikų

kalbas, aktyviau dalyvauti diskusijose priiminėjant svečius, bet taip pat neprarasti savo moteriškumo.

Kituose kraštuose, o ypač šiauriniuose, kur vyko didesnė prekyba ir buvo daug turtingų miestiečių, moterims menininkėms sąlygos buvo dar palankesnės. Flamidijoje (dalis šiandieninės Olandijos ir Belgijos) pasižymėjo portretistė Catharina Van Hemessan (1528 — 1587). Judith Leister (1609 — 1660) studijavusi garsiojo Frans Hals studijoje, pasireiškė kaip stipri konkurentė savo mokytojai. Įdomi asmenybė buvo Rachel Ruysch (1664-1750) — žymi gėlių tapytoja. Ji turėjo dešimt vaikų ir puikiai suderino savo šeimyninius ir profesinius reikalus. Jos kūriniai tuo laiku buvo labai gerai apmokami, už savo tapybą ji gaudavo daugiau, negu pats Rembrantas.

Vokietijoje pagarsėjo Maria Sibylla Merian (1647-1717), augmenijos ir gyvūnijos tapytoja. Sulaukusi 55 metų amžiaus, ji išsirengė į kelionę per Atlantą. Apie du metus ji gyveno Pietų Amerikoje, Olandų kolonijoje Suriname, kur piešė tropiškus augalus ir vabzdžius. Sudarė jų didelius rinkinius, kuriuos aprašė ir išleido su savo gausiom iliustracijom knygas, kaip „Metamorphosis Insectorum Surinamensium“ ir kitas. Tie leidiniai dabar turi ne tik nepaprastą meninę vertę, bet taip pat istorinę ir kultūrinę.

Žengiant į 18a., Europoje jau buvo šimtai menininkių sėkmingai dirbančių savoje profesijoje. Bet tai dar nereiškė, kad moteris-menininkė galėjo nevaržomai naudotis visomis privilegijomis, kuriomis naudojosi vyrai-menininkai.

(B.d.)

JUDITH LEISTER

VYRAS SU TAURE

S. VILKAUJA

Vilniuje 1985 m. buvo išspausdintas „Lietuvių pavardžių žodynas“, I. tomas, nuo raidės A iki K. Išleido „Mokslas“, 1152 puslapiai. Vyriausias redaktorius yra Aleksandras Vanagas. Dabar jau yra rengiamas ir II tomas, kuris prasidės raide L ir baigsis Ž. Kalbininkai mano, kad iš viso jame bus išspausdinta apie 50.000 šeimų pavardžių.

Nors aš to žodyno nemačiau, bet man giminės iš Kauno parašė, jog knygų parduotuvėse jo dar nėra. Tuomet jie nuėjo į centrinę biblioteką, kur peržiūrėjo visą žodyną ir, net nurašę jo pratarmę, atsiuntė man. Tad toje pratarmėje ir rašoma: „Lietuvių pavardžių žodynas“ yra kolektyvinis veikalas. Jį rengė Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Toponimikos grupės darbuotojai...”

Įdomu yra tai kad prie to sunkaus darbo prisidėjo ir moterys. Štai pirmą tomą rašė: Vitalija Maciejauskienė — B; D; H; I; J raidės ir dalį K raidės; Marytė Razmukaitė — C; Č; F; G; K raidės. Žodyną techniškai rengti spaudai padėjo Nijolė Vinikaitė. Pabaigoje pratarmės dar yra pažymėta, jog „Lietuvių pavardžių žodynas“ buvo rengiamas daugiausia remiantis turimomis pavardžių kartotekomis bei fondais.

Apie šį žodyną JAV-se recenziją parašė Rochesterio universiteto prof. A. Klimas anglų kalba į „Lituanus“ žurnalą 1986 m., Nr. 4. Profesorius toje recenzijoje rašo apie mūsų pavardžių kilmę ir duoda ištrauką su skaičiuotų šeimų, kurios turi tą pačią pavarde. Daugiausia Lietuvoje yra Kazlauskų (1576), toliau Jankauskų (1482), Butkų (1021), Balčiūnų (999), Baranauskų (868), o visų kitų yra daug mažiau.

Kalbant apie šį naują pavardžių žodyną, verta prisiminti, jog 1935 m. Kaune jau buvo pradėtas rengti irgi pavardžių žodynas, nes tais metais pirmą kartą Lietuvoje buvo surašytos visos pavardės ir visi vietovardžiai. Tada prie Vidaus reikalų ministerijos buvo įsteigta Pavardžių ir vietovardžių komisija, kuri vadovavo tiems surašymams. Tą darbą atliko keli pasikirti lituanistai kalbininkai, o jiems padėjo mokiniai,

studentai ir mokytojai daugiausia vasaros atostogų metu.

Kai 1941 m. Vilniuje buvo įkurta Lietuvos Mokslų Akademija, tai visas žodyno redagavimo darbas su visomis kartotekomis ir rankraščiais irgi iš Kauno buvo perkeltas į L.M. Akademiją. Daugiausia prie pavardžių žodyno tada prisidėjo prof. J. Balčikonis, prof. A. Talys ir prof. Pr. Skardžius. Vyriausias redaktorius buvo prof. A. Talys. Techniškais žodyno reikalais ir spausdinimu rūpinosi lituanistas-kalbininkas M. Jurkynas, kuris buvo paskirtas žemės vardyno redaktorium. Sunkus pavardžių žodyno darbas užsitęsė net iki vokiečių okupacijos. Pagaliau redagavimas buvo baigtas, ir viskas buvo nuvežta į „Spindulio“ spaustuvę Kaune, bet vokiečiai darė įvairius trukdymus, nes karas jiems buvo svarbiau, negu tie mūsų žodynai. Taip dėl karų ir okupacijų pavardžių žodynas liko neišleistas. Dabar, praėjus 50 metų, kai senieji bendradarbiai jau yra išmirę, nauji lituanistai atliko sunkų ir svarbų darbą. Tikėkimės, kad ir II žodyno tomas netrukus pasirodys Vilniuje.

Rašant apie pavardžių žodynus, savaime kilo mintis bent trumpai prisiminti ir apie mūsų moterų bei vyrų pavardes. Be abejonės, JAV-se apie moterų pavardes niekas ir nebando kelti klausimo, kadangi čia visos moterys yra vadinamos vyriškomis pavardėmis. Čia daug kalbama ir rašoma apie moterų išsilaisvinimą, bet apie pavardes neteko skaityti.

Lietuvoje dar ir dabar vis laikomasi senų papročių, nes moterys turi savo pavardes, kurias susidaro kalbos priesagų pagalba iš tėvo ar vyro pavardės, kai nori išskirti ištėkėjusią moterį, mergaitę ar netekėjusią merginą, pvz.: Tumas-Tumienė-Tumaitė.

Iš istorijos žinome, kad senovėje pavardžių nebuvo. Karaliai, kunigaikščiai, didikai, valstiečiai, baudžianinkai ir visi kiti žmonės buvo vadinami tik vardais. Kai žmonių pasaulyje padaugėjo, tai su vienu vardu jau buvo sunkiau išsiversti. Kronikose ir senuose šaltiniuose jau nuo 13-14 a. yra randami senoviški lietuvių

vyrų vardai, k.a.: Mindaugas, Gediminas, Daugirdas, Nemiras, Rimvydas, Tylenis, Vismantas ir kt. Ten pat yra randami ir moterų vardai: Birutė, Ringailė, Alna, Gedenė, Klevė, Vyga ir pan. Priėmus krikščionių tikėjimą, atsirado ir krikšto naujų vardų. Tarp vyrų, pvz.: Adomas, Jonas, Petras, Povilas ir kt. Tarp moterų paplito: Marija, Ona, Agota, Magdė ir pan.

Tada Lietuvoje (jau apie 15-16 a.) prie vardų pradėjo dėti įvairius prievardžius. Tai randama dvarų administracijų inventoriuose ir archyvuose, o taipgi ir bažnyčių metrikų knygose, kurios tada buvo rašomos rusų ar lenkų kalba. Štai keli tų prievardžių pavyzdžiai: Daugirdo brolis, Rimgaudo sūnus, Adomo žentas, Kazys kalvis, Mikas balnius, Agota Motiejaus žmona, Ona našlė Juozo marti, Magdė račiaus duktė ir t.t. Neišsiskyrė iš valstiečių ir baudžiauninkų tarpo taipgi ir mūsų didikai bei bajorai. Štai kokius prievardžius turėjo mūsų garsi didikų Radvilų giminė: Radvilas Senasis, Radvilas Rudasis, Radvilas Juodasis, Radvilas Perkūnas, Radvilas Našlaitis. Tik vėliau išsiskyrė Jurgis Kardinalas Radvilas.

Mūsų pavardės susidarė jau 15-16 a., o jos nusistovėjo 17-18 a. Pavardžių atsiradimo yra įvairių priežasčių. Kai kurios pavardės atsirado iš darbo ir užsiėmimo (Dailidė, Kubilius, Račius), kitos — iš pravardžiavimų (Kairys, Kurčius, Rudis), taip pat pavardžių yra atsiradusių nuo gyvenamos vietos (Pagirys, Pakalnis, Užubalis). Daug pavardžių yra paimta iš gyvulių vardų (Briedis, Kiškis, Vilkas, Kiaunė, Šernas, Lapė), taipgi — iš paukščių (Genys, Kregždys, Kurapka, Šarka, Vanagas, Varnas) ar iš augalų (Aviža, Dobilas, Rugys, Smilga, Šermukšnis, Papartis). Dažniausiai iš gyvūnijos pavardės gaudavo mūsų baudžiauninkai. Daug pavardžių turime iš krikšto vardų, kaip pvz.: Adomas — Adomaitis, Jonas — Jonaitis, Petras — Petraitis ir pan.

Daugelio mūsų pavardžių kilmė dar ir šiandien yra neaiški, kaip pvz.: Bykšas. Mūsų pavardės labai nukentėjo, kai prie bažnyčių sulenkėję vargonininkai pradėjo metrikų knygose rašyti sulenkintas pavardes. Kai 1861 m. buvo panaikinta baudžiava Lietuvoje, tai dvarininkai baudžiauninkams davė šiek tiek žemės (žinoma, ne visi) ir sulenkintą pavardę. Tačiau atsirado ir tokių (dažniausiai miestuose), kurie patys sulenkino savo pavardes, kad atrodytų „poniškiau“. Istorikai rašo, kad ir D.L. Kunigaikštijos raštinė kartais primesdavo lietuviams suslavintas pavardes. Taip atsirado iš Adomo — Adomaitis — Adomavičius ir Adomauskas; iš Petro — Petraitis, Petravičius, Petrauskas.

Mūsų mergaičių ir netekėjusių merginų pavardės yra sudaromos iš tėvo pavardės, pridėdant priesagą — aitė (Daumantas — Daumantaitė), — ytė (Čiurlys —

Čiurlytė), — utė (Starkus — Starkutė), iūtė (Naudžius — Naudžiūtė).

Dr. P. Jonikas „Lietuvių Enciklopedijoje“, XVt. rašo: „Tačiau tarmėse esama tų moteriškų priesagų daugiau ir jos savo daryba neretai skiriasi nuo bendrinės kalbos (plg. Šimkūnaitė, Šimkūnytė, Šimkūnutė, Šimkūniūtė, Šimkūnikė, Šimkūnikė, Šimkūnikė, Šimkūnikė, Šimkūnikė, Šimkūnikė...“ (557 psl.).

Mūsų išteklėjusių moterų pavardės yra sudaromos iš vyro pavardės, pridėdant priesagą — ienė arba iuvienė: Daukša — Daukšienė, Varnas — Varnienė, Kairys — Kairienė, Šimonis — Šimonienė, Skardžius — Skardžiuvienė ir t.t.

Dabar Lietuvoje vyrai ir moterys turi vardus ir savo pavardes. Mūsų pavardžių sudarymas skiriasi nuo kitų tautų. Ypatingai mūsų kalbos gausios ir įvairios priesagos sukuria įvairias pavardes, o tai liudija lietuvių kalbos senumą ir turtingumą visoje indoeuropiečių kalbų grupėje.

A. TAMOŠAITIENĖ UŽKERĖTA PILIS

NAMUOSE REIKIA GĖLĖS

BRONĖ ŠIMKIENĖ

Vienas pagyvenęs vyras, ilgą laiką dirbęs ir taupęs, pagaliau nusipirkęs namus, ruošėsi vestis. Paklaustas, kodėl jis dabar susitvarkęs ir nebe pirmos jaunystės nusprendęs vesti, juk galėjęs puikiai vienas gyventi, kaip kad iki šiolei: atsakęs trumpai, nuoširdžiai ir simpatyngai — namuose reikia gėlės...

Kaip žinome, namų gražumas, jaukumas, šiltumas priklauso ne vien nuo įrengimo, bet ir nuo tuose namuose gyvenančių žmonių. O moteris — šeimininkė, ją pagerbiant, to vyriškio, lyg tai prilyginta gėlei, daugiau negu kiti šeimos nariai rūpinasi namų tvarka ir grožiu. Ji „puošia“ namus ne savo išvaizda (o kas gi to nenorėtų?), bet savo asmenybe, geru charakteriu, giedria nuotaika, mokėjimu bei sugebėjimu santykiuoti su šeima ir visuomene.

Namai visur puošiami ir tikromis gėlėmis. Gėlė, tai — pats gražiausias gamtos kūrinys. Kas — brangu, tas prilyginama gėlei arba žiedui. Sakoma, jaunimas — tautos žiedas. Visa mūsų žemė papuošta gėlėmis, viener jų daugiau, kitur mažiau. Šaltų kraštų žmonės, kur vasaros būna trumpos, daugiau negu kiti brangina ir vertina gėles. Džiaugiasi kiekviena gėlele ir žalumynu pasirodžiusia iš po sniego. Gėlės žmogų lydi visą gyvenimą: atėjus žmogui į šį pasaulį ir ypač jį paliekant. Su gėlėmis pareiškiame padėką ir pagarbą, su gėlėmis sutinkame, palydime ir atsisveikiname. Gėlėmis puošiami miestai ir sodžiai. Mūsų sesės rūpinosi, kad darželis prie seklyčių langų būtų gražus ir bujotų, kad žydėtų daug gėlių. Sėjo rūtas, mėtas, augino jurginus, bijūnus, lelijas, ir poilsio metu dainuodavo, kaip mano mama prisiminusi jaunystę: „kaip gi gražus gražus rūtelių darželis...“

Retas interjerų dekoratorius apsieina be augalų ir gyvų gėlių puokščių. Kad ir kukli puokštė, arba net viena žydinti gėlė ant stalo, nuskaidrina ir pagyvina patalpą.

Kambariniai augalai ir gėlės užpildo tuštumą, sušvelnina linijas, suriša daiktus į harmoningą visumą ir gražų vaizdą. Taip pat augalais ir ypač skintomis žydinčiomis gėlėmis galima atnaujinti ir paryškinti vienodą, kartais nusibodusią, patalpų spalvą. Tam tikrose aplin-

kybėse, augalais net pakeičiamas baldas, nes baldas — brangesnis.

Kartais yra sunku nuspręsti kokius augalus nusipirkti ar užsiauginti. Dekoravimas augalais irgi yra mados dalykas. Kadaisė buvo madoje kaktusai, neseniai — paparčiai ir fuksijos, kuriais buvo nukabinėjamos lubos. Tai yra pamėgimo reikalas, vieni mėgsta vienus, kiti — kitokius augalus. Manoma, kad prie šių laikų baldų ir įrengimų geriau derinasi įvairūs augalai tiesiais lapais kaip dracenos (kai kurie iš jų būna ir įdomiai išsišakoję). Beto, dracenos yra labai patvarūs augalai. palmės, paparčiai ir panašūs geriau tinka prie viktorinio stiliaus baldų.

Auginant gėles, reikia jas pažinti: kaip jas laistyti, tręšti ir kokioje šviesoje laikyti.

Aplamai, žydinčioms ir spalvotais lapais gėlėms reikia daugiau šviesos. Pirtos gėlės, išaugintos šiltnamiuose, dažnai naujoje vietoje blogai tarpsta ir greit nunyksta. Girdėtas daržininkų patarimas, kad gėlės gerai augtų, reikia jas „pašnekinti“, lygiai kaip pašnekintos ir paglostomos karvutės paruošia ant greitųjų daugiau pienučio ir jau paruoštą noriau atiduoda.

Namų dekoravimui plačiai vartojama ir dirbtiniai augalai bei gėlės: plastikinės, medžiaginės ir kitokios; iš kurių „polyaster“ bene vyrauja, nes yra gražios ir dėlto brangios. Dirbtinius žiedus kombinuojant su sausomis šakelėmis (manzonito, žilvyčių), gaunamos įdomios dekoracijos. Plastikiniiais augalais daugiausiai dekoruojame įvairias viešas žmonių lankomas patalpas.

Džiovintų ar sudžiūvusių gėlių dekoracijos, jei nudažytos, būna rusvos — nuobodžios spalvos, tačiau nebloggerai derinasi prie baldų ir interjerų spalvų. Praktiška ir ilgalaikė dekoravimo priemonė, tačiau per ilgesnį laiką veikiant šviesai, dulkėms ir drėgmei, vistiek nusidėvinti.

Interjerų dekoravimas ir puokščių paruošimas (arrangement) yra menas, kur reikia ne tik gabumų, bet ir žinojimo. Nesigilinant į jokiais teorijas, visų pirma ruošiant puokštę reikia žinoti: kokiam tikslui, kokio pavidalo, kokios gėlių rūšys ir spalvos. Paskui belieka harmoningai ir išbalansuojant sudėstyti žiedus bei žalu-

mynus, pritaikyti vazą. Kitaip sakant, kad ir iš savų darželių, svečių stalui arba kasdieniniam savo malonumui, gėlės reikia taip sudėlioti, kad kas nors gautųsi: kokia nors linija, forma, spalvų derinys, o ne tik bet koks sumerkimas į vazą.

Pagalbinės priemonės gėlių dekoravimo darbe yra: sunkūs padėklėliai su vineliais, įdedami į vazos dugną, į kuriuos subedamos gėlės; tinklėliai, vielos kurios prilaiko norimoje vietoje šakneles; kempinės (styrofoam) ir t.t.

Kokio pavidalo puokštės daromos? Ant svečių stalo dažnai puokštės dedamos tarp žvakidžių, apvalios ir žemos (maždaug pusiau perpjauto sviedinio dydžio). Tačiau dedamos ir kitokios — net aukštos, bet tik keli žiedai viršuje, daugiau žiedų prie vazos. Iš viso, kiekviena lengva puokštė atrodo patraukliau, negu sunki, suspausta, už kurios galima ir pasislėpti.

Tik iš vienos pusės matoma puokštė (bufetams, prie sienos stalams) gerai atrodo vėduoklės pavidalo.

Gėlių rūšys ir spalvos parenkamos, kad tiktų ruošiamai progai ir derintųsi su staltiese ir indais. Puokštės grožis nebūtinai priklauso nuo gėlių rūšies. Gali būti graži puokštė ir iš paprastesnių gėlių įdomiai sutvarkyta. Tačiau, iškilmingam stalui geriau tinka retesnės ar vertingesnės gėlės, vienos rūšies ir spalvos, tai geriausia išeitis, kad išvengtų klaidų. Šiuose kraštuose yra daugybė gražių gėlių, tinkamų vaisių stalui. Rožės tinka visada ir visur vertinamos bei vartojamos. Lietuvės, jei neklystu, mėgsta stalus puošti ramunėmis, primenančiomis tėviškės laukus ir žaliuojančias pie-

vas. Baltos lelijos priduoja elegancijos, irisai — didingumo, — tinka rimtai vaisių progai. Stalai taip pat dekoruojami vaisiais ir net — daržovėmis, bet ar tai yra gražu, — kitas reikalas.

Gėlės skintos puokštėm nevienodai išsilaiko, nevienodai suvysta. Neblogai išsilaiko rožės, gladiolės, gvazdikai, astros ir kt. Ilgiau išsilaiko nuskintos anksti ryte arba vėlai vakare. Nuskintas gėles reikia tuojau pamerkti, kad kotelių galai neapdžiūtų, apdžiūvusius — tuoj nupjauti įstrižai, kad daugiau įsiurbtų vandens. Kasdieną keičiant vandenį taip pat nupjaunami ir kotelių galai. Rožėms į vandenį dedama truputis cukraus, kitoms — druskos, citrinos rūgšties, aspirino.

Japonų ir kinų gėlių deriniai yra labai skirtingi, rišasi su jų gyvenimo būdu ir filosofija. Kiekviena puokštė turi skirtingą reikšmę. Žinomas yra jų trijų linijų derinys: horizontali linija simbolizuoja žmogų, vertikali (kylanti aukštyn) — dangų, krentanti žemyn — žemę. Jų deriniams vartojama labai mažai gėlių, net su keliais žiedais ir sausa medžio šakele padaromas, įdomus derinys. Gėlių sumerkimui indai — labai įvairūs: lėkštės, dubenėliai, ašotėliai, skulptūrinės figurėlės ir kt. Naudojamos, žinoma, ir vazos. Labai originali ir žinoma dekoracija, tai žydinti obels šakelė pamerkta į puodynėlę ar vazelę.

Gėlės patraukia kiekvieno akis: ar tai būtų gražus žydintis darželis apie namus, ar gėlių puokštė ant stalo laukiant svečių, ar tik saviems pasigrožėti gėlių margumu bei gražumu.

DIDYSIS RAMINTOJAS

Pasakojimas

ZENTA MAURINA

Pasitaiko akimirksnių, kada mes mirusius brangiame labiau, negu tuos, kurie dar kartu su mumis vaikštinėja šios žemės takais. Riba, kuri mus skiria nuo nuėjusių į saulės amžinybę, nėra daug didesnė už tą, kuri skiria nuo šios žemės žmonių, tik mes ją užmūrijame sunkiomis plytomis, kad mums būtų laisviau gyventi. Žmogus yra sutvėrimas, kuris savo patogumui

atsižada meilės ir amžinybės šviesos. Mes užsikemšame ausis kasdieniškomis smulkmenomis ir apkiname akis menkniekių pelenais, kad nesigirdėtų Amžinybės balso ir nesimatyėtų Amžinybės šviesos. Bet šiąnakt staiga aš išgirdau tuos balsus savyje, ar geriau sakant: aplink save ir pajutau tą šviesą. Na, kaip gi tai atsitiko? Auštant dar kartą užmigau ir įmigusi jaučiau,

kad mane kažkas šaukia. Pašokus lovoje sėsčia, girdėjau, bet netiesa — to girdėti nebuvo galima, nors man vis atrodė, kad aš girdžiu, kaip už lango stambiomis snaigėmis krinta sniegas. Gruodžio rytui auštant, už šviesaus lango krito didelės ramios snaigės, krito tarytum žvangėdamos. Netoliese katalikų bažnyčios didysis varpas kvietė į rytmetines mišias. Mano kambaryje užviešpatavo iškilminga šviesi ramybė, kuri įsidiegia į žmonių sielą ir širdį, kai po daugelio pilkų dienų ir savaitių vėl pradeda snigti. Aš žiūriu pro langą ir man atrodo, kad tai ne snaigės, bet kito pasaulio sveikinimai pasiekiantys mano langą, žodžiai — sakomi tų, kurie yra išėję, tik mano ausys per silpnos, kad juos suprastų. Aš persižegnoju ir išsitiesiu lovoje, jaučiuos pavargusi, bet miegas manęs nebeima. Mano širdis vėl neišlaiko įprastos sparties ir kaitalioja taktą. Bet prie to jau esu pripratusi, kaip žmona prie vyro, kurio nemyli, bet su kuriuo turi visą savo amžių gyventi.

Keista, ištisus metus aš nebuvo prisiminusi tų, su kuriais pernai kartu gulėjau ligoninėje, bet dabar taip ryškiai viskas įsminga į atmintį: per miegą aš girdžiu senojo profesoriaus neramiai šlepetuojantį eisenos būdą. Šiandien — gruodžio 24 diena, į darbą nereikia eiti, aš galiu ramiai surašyti savo mintis. Man taip patinka rašyti, tačiau ne mašinėle, kur visos uniformotos raidės įgauna vienodą bruožą, bet — ranka. Tada svarbiausius žodžius ir labiausiai mėgstamas raides galima gražiai išskirti, (iš visų raidžių man labiausiai patinka raidė M, gal todėl, kad šiuo garsu prasideda žodis “miers” — ramybė). Mano mažame kambaryje šilta ir jauku, eglaitė jau papuošta, niekas manęs netrukdytų, aš galėsiu būti kartu su tais, kurių balsai mane šiandien pažadino. Kalėdų šventės tik tada įgauna švenčių nuotaką, kai yra galimybė pas ką nors nuvažiuoti: jei yra kas nors, kuris laukia arba jei turi bet ką, kuriam gali ką nors pasiūsti, arba iš kurio gali sulaukti kalėdinio pasveikinimo. Bet aš neturiu nieko, ir todėl aš užrašysiu ant voko: VIENIŠIEMS! Aišku, toks laiškas, nors jis ir kažin kaip būtų svarbus, palieka nepasiūstas, bet nesvarbu. Aš gi galiu rašyti taip, tarytum jį pasiųsčiau.

Tai gi pradėdau. Pernai dėl širdies negalavimo jau antrą mėnesį gulėjau miesto ligoninėje. Turėjau atskirą kambarį. Kartu su kitais man nejauku, jei dar kas nors yra tame pačiame kambaryje, negaliu užmigti. Žmogus yra atsiskyrėlis, ypač tada, kai jis serga. Kiekvieno žmogaus normalus noras yra nors kai kada pabūti visiškai vienam, bet ligoniui šis reikalas virsta būtinumu.

Vyriausias žilasis gydytojas, vidaus ligų skyriaus

vedėjas, jo asistentas, jaunesnis asistentas, praktikan-tai, vyresnioji sesuo, slaugės ir sanitarai — visi jie fanatiškai aitraus ir jaudinančio eterinio kvapo persunkti žmonės, baltais apdaraais, rimtais veidais, sterilinėje ir beasmeniškoje aplinkoje man priminė kareivius, kurie tyliai ir atkakliai, atsidavę geležinei disciplinai, kovoja su visiems bendru nematomu priešu. Mūsų skyrius nebuvo didelis, jis buvo patalpintas atskirame gražiam name, pačiame sodo gale. Čia gulėjo vyrai, vaikai ir moterys. Nors personalas buvo mandagus, gydytojai rūpestingi, valgis geras, visgi buvo kažkas, kas mane nuolat vargino. Gal būt žodis “varginti” čia ne visai tinka, gal būtų teisingiau pasakyti — kažkas visada buvo, kas baidė ir jaudino, kas ardė vienvėsi savijautą. Kartais aš aiškiai jaučiau, kad kambaryje be tų, kuriems galėjau paduoti ranką ir kuriems galėjau, jei ne daugiau, tai bent pasakyti “labą dieną”, yra dar kažkas, kuriam nieko neišdrįstu sakyti ir kurio ištiestą ranką nedrįstu priimti. Ne vyriausias žilas gydytojas, kurio pusbalsiai ir neaiškiai pasakyti griežti įsakymai buvo visų ir be pasipriešinimo greit išpildomi, yra šio skyriaus tikriausias valdovas, bet kitas Jis; čia Jo karalystė ir čia Jis viešpatuoja, nors visi čia susirinkę kovoja prieš Jį ir dažnai net elgiasi, tarytum Jo visai nebūtų. Bet tai, žinoma, Jo nebaidė. Jis vaikštinėjo nematoma negirdimais žingsniais dar tyliau, negu nakties dežuruotoja minkštomis šliurėmis. Nors Jo veido niekas nebuvo matęs, tačiau visi Jį pažinojo, tik vardu vadino nenoriai. Jeigu Jis savo rankomis per kietai suspausdavo kokį ligonį, tai vyriausias gydytojas tokį greit pasiūdavo namo, paaiškindamas, kad ligoniui “gydymas jau nebereikalingas”, tegu ligonis namuose vienas arba tarp savųjų iškovoja tą lemingąją kovą, kurios žmogus labiausiai bijo ir kurią anksčiau ar vėliau visuomet pralaimi.

Kai pagalvoju, baisu yra kovoti kare, kai nėra nei mažiausios vilties laimėti. Vien tik, kol žmogus gali, lemiama kovą nori nustumti kaip galima toliau. Vienintelė atspirtis yra jo valia ir drąsus gebėjimas elgtis taip, tarytum abiejų pusių kovotojų jėgos yra vienodos. Kai kurie drąsuoliai gyvena taip, tarytum Jo nuodai jų visai negalėtų siekti, bet ar tai išmintinga? Jį, kurio žmogaus laukia labiau negu motinos ir tėvo, kuris galingam valdovui atima iš rankų skeptrą, panašiai, kaip elgetai — lazda, aš ligoninėje jutau daug stipriau, daug realiau, negu nelinksmą vyresnįjį gydytoją ir jo paklusnią palydą.

Pirmą kartą aš Jį pajutau, kai važiauvau į ligoninę ir vežiko arklys be jokios priežasties pašoko. Tai įvyko prie pat ligoninės vartų, aš žvilgtelėjau aplink, bet nieko nebuvo matyti. Vėjas suko sūkuriu dar nesu-

grėbtus rudens lapus ir svaidė juos į ryškiai apšviestą karstų parduotuvės langą. Tas gerai, kad jų parduotuvė įsikūrė prie įėjimo į ligoninę. Ligonis čia pravažiuodamas nujaučia, jog ligoninėje nereikia skūstis kieta lova ir nemaloniai drėgnomis paklodėmis. Ligoninės lova mums skirta tik trumpam laikui, bet ten, prie vartų ryškiai apšviestoje patalpoje, laukia visa eilė amžinųjų lovų. Kai kurios jų — skaidriai baltos, tarytum reikėtų ten atsigulti baline suknele. Tik tos amžinos lovos yra daug kietesnės už kiečiausią ligoninės lovą.

Taip, tąsyk, tą šaltąjį rudens vakarą, pravažiuojant apšviestą karstų krautuvę, aš pamačiau Jį, pirmą kartą. Ne, negalima sakyti čia “pamačiau” ir “girdėjau” būtų klaidinga, bet aš Jį visgi pastebėjau — taip pat aiškiai, kaip virš ligoninės vartų didįjį žibintą, kuris lingavosi lyg laivas audringoje jūroje. kažkas man suspaudė gerklę aš norėjau vežikui liepti apsisukti ir grįžti, bet joks garsas neišėjo iš mano lūpų, ir kai vartininkas paprašė leidimo įvažiuoti, aš nieko nesakiusi ir padaviau.

Vyresnioji sesuo nurodė man kambarį. Ji man patiko, ji turėjo gražų veidą: jos juodos akys atrodė lyg verkiančios (yra žmonių, kurie verkia be ašarų), bet lūpos šypsojos; vėsiu, rūgštoku švelnumu. Žiūrint į jos baltą apdarą, man rodėsi, kad ir prie jos sielos nebuvo prilipęs

A. ŽVILIUS PRIE KRYŽKELĖS

joks gyvenimo nešvarumas. Jei aš mokėčiau vartoti žodžių meną, aš negarbinčiau menininkų rašytojų bei artistų, bet — gailestingąsias seseles, kurios per pačią įnirtingiausią kovą pasilieka iki paskutinio akimirksnio sargybos poste, nenustodamos akių ir rankų švelnumo.

Įvedant mane į kambarį, ji pasakė: “Štai čia jūs būsite visai viena ir netrukdoma, kaip to norėjote”. Ji nuėjo, bet man nesirodė, kad aš palikau viena. Tas, kuris klevo lapus buvo sviedęs į karstų parduotuvės langą, buvo įjęs kartu su manim. Savo daiktus sutvarkiau greit dainuodama dainelę ir savo judėsiomis nuduodama, tarytum nenujausčiau nematomo stebėtojo. Širdis nurimo įėjus slaugei su termometru ir ligoninės baltiniais, kuriais apsivilkau, kad įsisąmoninčiau, jog kurį laiką būsiu atskirta nuo išorio pasaulio ir kurį laiką man teks kovoti su Juo, kuris laukė manęs prie vartų. Nežinau, kaip Jį kiti vadina, bet mano vaizduotėje Jis egzistuoja kaip didysis Ramintojas, — taip aš Jį ir vadinsiu.

Kiekvienaame skyriuje yra paprastai vienas, kurį Jis jau yra pasirinkęs savo auka. Kai į mano duris pabelsdavo (nors tai retai atsitikdavo, nes ligoninės pareigūnai visuomet įeidavo nesibeldę), man kiekvieną kartą vėrė per širdį: gal tai Jis? Aš Jo nelaukiau, bet visuomet jaučiau ir žinojau: sykį Jis ateis pas mane, be abejonės. Bet pro kur Jis įeis? Pro duris, per langą? Ir kaip bus, kai Jis ateis? Kodėl niekas nežino kaip apie tai papasakoti? Jei kas papasakotų, tada širdžiai būtų drąsiau, žinotų kaip elgtis. Bet kiekvienas, sykį patekęs į Jo rankas, nebegrįžta pas žmones: ir todėl Jo atėjimas toks baugus. Ar, Jį pamačius, mane suims didelė baimė ar aš būsiu rami ir geraširdiškai nusiteikusi? Kartais aš aiškiai jaučiu, kad Jis sėdi koridoriuje kartu su ligonių lankytojais, kurie tokiomis valandomis jaučiasi nepaprastai neramūs.

Man uždraudė atsikelti. Valgį ir vandenį nusiprausti man atnešdavo prie lovos. Jau daug kartų savo gyvenime aš ilgus mėnesius taip esu gulėjusi ir esu įpratusi pagauti mažiausius garsus. Mano ausys man pateikia apraiškas ir įvykius, prie kurių aš pati negaliu prieiti, bet gaila, — ir tuos, su kuriais man visai nesinori būti. Niekas neateidavo manęs aplankyti, ir tai buvo gerai, nes sveikas niekad nesupras ligonio (greičiau turtuolis supras vargšą).

Rygoje gyvenau tik trejus metus, čia aš atvykau iš provincijos mokytis dainuoti, nes gimnazijos muzikos mokytoja man buvo pasakiusi: “Tu tikriausiai esi kolo-ratūrinis sopranas, ir tada visi ims tave garbinti arba tau pavydės.”

Dviejus metus aš dainavau Valstybinės Operos chore, bet negalėjau sudainuoti nei vienos solo dainos,

ir nesuprantu, kaip moteris gali turėti drąsos viena pati dainuoti, kada visi į ją žiūri.

Dainavimas chore man teikė daug smagumo, bet greit turėjau dainavimą nutraukti, nes kiekvieną sykį einant iš operos namo, jausdavaisi taip pavargusi, kad norėdavau sėsti ant drenažo grotų, ir kartu su nešvariu vandeniu nusruventi į Dauguvą.

Dabar aš dirbu Rygos didžiausioje labdarybės organizacijoje „Padėk savo artimui“. Esu ten darbo vedėja ir mašininkė. Savo darbu esu patenkinta, tik atlyginimas galėtų būti kiek didesnis. Kadangi turiu saugoti savo silpną širdį, aš neinu į svečius ir svečių pas save nekviečiu. Juo mažiau žmonių mes įsileidžiame į savo gyvenimą, tuo ramiau jis nuskamba ir tuo rečiau atsiranda nesusipratimų. Po darbo valgau pietus valgykloje ir parėjusi namo ilsiuosi. Ir kada dar nesu nei gerai pailsėjusi, nei išmiegojusi, man vėl reikia keltis ir dirbti. Mūsų darbuotojų etatas yra visai mažas, ir darbo aš turiu daugiau, negu spėju laiku padaryti. Dažnai atsitinka, kad vieną kitą statistikai reikalingą žinių lapą tenka perrašyti namie, vakarais. Į teatrą ir kiną aš neinu, tik retkarčiais į kokį koncertą. Kai esu užmokėjusi už butą, pietus ir baltinių skalbėjai, iš algos atlieka visai mažai, ir tas, kas palieka, turi būti rūpestingai taupoma, kad galėčiau nusipirkti kokį nors drabužį.

Ligoninėje aš mažai skaičiau, gulint lovoje knygos mane vargina, be to, aš nežinau tokios knygos, kur būtų parašyta, kaip atrasti ramybę Didžiojo Ramintojo akivaizdoje.

Prieš mane kambary, kitoje koridoriaus pusėje, gulėjo senas muzikos profesorius. Sykį paklausiau gailestingosios sesers kuo jis serga, ir ji man paaiškino: „Ponas profesorius laukia mirties“. Jis buvo tas pats profesorius, kuris sukomponavo simfoniją „Žydinčios obelys“ su gražia choro pabaiga, kurioje ir aš esu dainavusi, kol dar buvau Valstybinės Operos choriste. Tai buvo mano laimingiausieji momentai.

Garsiojo muzikos profesoriaus aš niekad nebuvau mačiusi. Jis buvo aštuoniasdešimts metų amžiaus ir labai neramus ligonis. Slaugės turėjo su juo daug vargo. Ypač naktimis jį vargino nerimas, koks jaudina žmones išvykstant į tolimą kelionę. Senojo profesoriaus balsas skambėjo tarytum ateitų iš tolimų tamsių ir šurpių rūšių. Atrodė, kad šis balsas turėdavo nueiti ilgą kelią, kol pasiekdavo kalbėtojo lūpas. Man atrodė, kad jo balsą jau buvo atėmęs Didysis Ramintojas ir tik tarpais — dar leisdavo sugrįžti į senąją buveinę.

Visiems — gydytojams, dietininkams, slaugėms ir ligonių lankytojams, jei tik kas turėjo kantrybės klausytis, jis papasakodavo vieną ir tą patį pasakojimą, pats kaskart susijaudindamas. Pernai pavasarį jis savo

naujoje sodyboje buvo pasodinęs keturiasdešimt obelaičių ir tikėjosi, kad šį pavasarį žydės. Kiekvieną klausytoją jis kviesdavo atvažiuoti pavasarį pas jį į svečius, kad pamatytų tą „gražų vaizdą“.

„Tas obelaites aš pats savo rankomis pasodinau, vaisių aš tur būt jau nebesulauksiu, bet kaip — atrodys, kai visos obelaitės sužydės, tą dar norėčiau pamatyti; gražūs medeliai, brangiai sumokėjau, tris latus už vieną. Pats nuvažiavau į medelyną, išsirinkau, žiūrėjau, kad medeliai būtų sveiki. Rudenį patrėšiau tvarto mėšlu, aprišau šiaudais, kad zuikiai neapgraužtų. Kai buvau nuvažiavęs į kaimą, apžiūrėjau: nei vienas medelis nebuvo nušalęs. Kada pavasarį jei visi sužydės, koks tai bus gražus vaizdas! Visą gyvenimą ilgėjaus, kad turėčiau savo obelaičių sodą! Paskyrė man tą žemės kampelį ten ant upės kranto. Sklypas buvo plikas kaip delnas, jokio krūmelio, jokio medelio, bet vieta graži: apačioje srūvena upė, o kitoje pusėje miškas tamsus eglynas! Savo namus aš pavadinau „Obeliai“, kol ten dar neaugo nei viena obelaitė, bet aš norėjau, kad tas obelių sodas kada nora būtų toks puošnus, kokį aš sukūriau savo simfonijoje. Ar jūs atsimenate tą vietą, kur sopranai džiūgauja: Obelys žydi! Tai yra sunki vieta, chromatiški ėjimai, bet pastarąjį sykį merginos gerai sudainavo, ai, kaip tas skambėjo! Man pačiam ašaros sužibo akyse...“

Kad galėtų būti kas nors, kuris jo simfonijos nebuvo girdėjęs, to jis visai negalėjo įsivaizduoti. Ir tada jis pasakojo toliau: „Kai dar buvau nudriskėlis — samdinys bernelis, bėgdamas pro žydintį kaip kalnų grandinė dvaro sodą, aš įsivaizdavau sau: ir aš sykį turėsiu tokį obelių sodą, tie vaisiai rudenį man mažiau rūpi ar jų bus, ar nebus, turgun aš su jais nevažiuosiu. Bet — tie žiedai! Jų ilgėjosi mano širdis, ai, kaip ilgėjosi! Rusvai baltas žiedų debesys viršuje, o apačioje auga žalia žolytė nei vieno įdubimo, nei vieno takelio, tiktai viršuje balti žiedai ir apačioje žalia žolytė. Ai, koks tai gražus vaizdas, lyg pats pradedantis dainuoti chromatiškuose ėjimuose, su vienu pustomiu aukščiau, kol pasiekia si.“

Šį papasakojimą aš buvau girdėjusi daug kartų įvairiuose variantuose, bet „gražus vaizdas“ ir „chromatiški ėjimai“ vis pasikartodavo. Savo klausytoją jis įprastai paklausdavo: „Ar prie jūsų namų yra obelių sodas?“ Ir kai tas atsakydavo: „Aš visai neturiu namo“, tada profesorius tardavo: „Tai jau tikrai didelė nelaimė, kad negalima pasodinti savo obelaičių“.

Jis pasakojo, kad naujakurio sklypą gavęs jau prieš dešimtį metų, bet obelaites galėjęs sodinti tiktai pernai pavasarį. Kas dieną jis prieidavo prie radijaus staliuko ir liepdavo jaunuoliams leisti išklausti radiofono pra-

nešimo. Išklausęs jis nusivylęs sakydavo: „Tokie pagony, ir vėl neįdėjo mano simfonijos. Argi žmonės visai jau nebemėgsta geros muzikos?“

Naktį tarp gruodžio 22 ir 23 dienos, jis buvo ypač neramus. Išėjęs į koridorių, pasakė slaugei Žanai: dabar aš ilgiau jau nebegaliu laukti, obelaitės nužydės, aš turiu ruošti į kelionę!“ Ir aš girdėjau jo šliuruotą eiseną, dunkčiojant savo paties išdrožta balta kadugio lazda. Slaugė Žana bandė jį raminti, sakydama, kad jis trukdo kitiems ligoniams, kad naktį negalima vaikščioti koridoriuje, kad lauke juoda naktis ir kad eitų atgal į savo lovą.

Kadangi jis aiškiai girdėjo savo obelaičių dainą, bet žmogaus balsą sunkiai begalėjo suprasti, naktinė slaugė turėjo kalbėti garsiai. Ji profesorių ir barė, ir tyliai ramino kaip mažą vaiką, bet jis užsispyręs neklausė. Dabar, mieloji, aš eisiu ir niekas negalės manęs priversti pasilikti čia. Numazgok mane, mieloji sese, aprenk, prašau, aš jums už viską atsilyginsiu.“

Žana sakė, kad jis jau vakare gerai nusiprausė, kad greit ateis rytas ir vėl galės praustis. Dabar negalima trukdyti ligonių, o be to nėra šilto vandens. Bet jis taip skausmingai ir sunkiai atsidūsėjo, kad Žana, kiek galėdama, patenkino jo norą ir pažadėjo, kad kai tik pradės aušti, jis galės vykti į kelionę.

Jis atsistojo koridoriuje ant suolo, kur visuomet sėdėjo ligonių lankytojai. Kadangi ir ligonė iš ketvirtro numerio tą naktį buvo labai nerami, tai Žana paliko profesorių vieną besėdintį. Tyliai, tarytum per sapną, jis kliedėjo: „Nebėra laiko gulėti, reikia keliauti.“ Ir po valandėlės: „Visas upės krantas apsodintas obelaitė-

mis, vien tik obelaitėmis! Man sako kaimynas: Tu esi kvailas, tavo obuoliai gi nusirio į upę. Ar tu tą gryną pinigą esi išmetęs žuvims pasidžiaugti? Bet aš tik juokiuos: kas man obuoliai? Bet pavasarį, žiūrėk, koks gražus vaizdas! Einu aš su motina tarp šių obelaičių, tarytum jaunikis su sužadėtine! Ir sakau motinai: „Kam tau reikia galvai nuometo? Žiūrėk, obelaitės kaba tavo nuometas! Kam tau reikia baltos suknelės? Tu visa esi apiberta baltais žiedais! Ir motina juokiasi, juokiasi, lyg tas sopranas mano simfonijoje, kuris lengvai paima si, ir tiesia rankas prie birstančių obelių žiedų. Jos plaukai pribirę žiedais, pražilusį ji eina greta manęs, laiko mano ranką savoje ir sako: „Šitos obelės yra dar gražesnės, negu tos, kurios žydi tavo simfonijoje. Ir aš jai sakau: Mote, kokia tu pati esi graži! Taip graži tu dar niekad nesi buvusi...“

Po ilgesnės pertraukos jis vėl pradeda: „Septyniadešimt metų esu puoselėjęs viltį, kad aš pats kada nors turėsiu savo obelaičių sodą, ir dabar yra... žiūrėk, kaip byra žiedai ir į dangų pakyla mano giesmė!“

Aš klausiau jo klieidinčios kalbos ir žiūrėjau pro langą, kur mėnesienos nakties šviesoje krito didelės, tylios, lyg obelių žiedai snaigės, taip baltos, tarytum savyje subūrusios visą gyvenimo nerimą.

Kai iš ryto vyresnioji gailestingoji sesė lankė ligonius, senasis profesorius buvo užmigęs amžinu miegu.

Kartais atsitinka, kad Didysis Ramintojas paskutiniame sapne dovanoja savo belaisviams tai, ko visą gyvenimą jiems draudė.

Iš latvių kalbos vertė A. Tenisonas

ANASTAZIJA
TAMOŠAITIENĖ

VĖJUOTAS
LAUKSARGIS

KNYGŲ APŽVALGA Alė Rūta

MAIRONIO POEMA “NUO BIRUTĖS KALNO”

Gražus leidinys, meniškai iliustruotas; įdomus literatūros mylėtoji, malonus skaitytoji-gražia, skambia lietuvių kalba. Gal vienintelis leidinio trūkumas, kad nėra metrikos. Tik įrašyta, kad išleista “Maironio 50 m. mirties sukaktį minint...” O kada? Ar daugelis žino Maironio mirties metus?

Maironio (1862-1932) Lietuvoje šiemet paminėta 125 m. sukaktis nuo jo gimimo; mirties sukaktis-jau 55 metai.

Bernardo Brazdžionio, šio leidinio redaktoriaus, kai kas paaiškinta gale — “Pagynos žodyje”, bet ne viskas. Leidinio reikalingumą 1982 metais kaip tik iškėlė poetas Bern. Brazdžionis, tuo metu Lietuvių rašytojų draugijos pirmininkas, viename valdybos posėdžių Kalifornijoje. Tais metais ši valdyba sušaukė visuotinį rašytojų egzilėjų suvažiavimą, įvykusį Cleveland, Ohio. Suvažiavimas vyko Maironio ženkle; paminėta jo 50 m. mirties sukaktis. Nuo tada ir vystėsi šio leidinio reikalai.

Pasirūpinta mecenatais ir leidykla. Leidiniui auکوjo: Monika Lemberienė, Liet. Fondas, rašytojai: Nelė Mazalaitė, L. Andriekus, P. Jirkus, Vyt. Volertas, dail. Ada Korskaitė, Č. Janušas, dr. J. Lenktaitis, kun. J. Pragulbickas, Ant. Reivytenė, Alf. Samušis. Visa tai užtruko apie 5 metus. Ir, štai, daugiausiai poeto Bern. Brazdžionio rūpesčiu, turime šį svarbų ir menišką Maironio kūrinį — “Nuo Birutės kalno”.

Išėjimoj, deja, beveik nepaminėta 125-toji Maironio Gimimo sukaktis. Tik rudeniop sulaukėm turiningo Maironio tema “Draugo” Kultūrinio priedo, redaguojamo Aušros Liulevičienės; paminėjo dar keli laikraščiai.

Taigi, šis leidinys — geras ženklas, kad didysis lietuvių Dainius nėra ir nebus

užmirštas. “Pagynos žody” paaiškinama, kad Maironio “Nuo Birutės kalno”, gimtosios kalbos vartojimo tema, kaip ir jo “Raseinių Magdė”, mišrių vedybų, sumodernėjimo temomis, yra šiais laikais mūsų išėjimui labai jau aktualios. Maironio mintys čia skaudžiai atliepia, gal kiek ir gaivina.

Spėjama, kad “Nuo Birutės kalno” lenkiškai parašyta 19-to amž. gale, o išspausdinta 1904 m. Brooklyn, N.Y., kun. A. Miluko rūpesčiu bei lėšomis. Į lietuvių kalbą, Bern. Brazdžionio prašomas, išvertė poetas Faustas Kirša Bostone 1950m. Lietuvių kalba šis kūrinys dabar atspausťas pirmą kartą. Kiekvienam lietuviui svarbu jį turėti ir paskaityti.

Maironis “Nuo Birutės kalno”, vertė Faustas Kirša; iliustravo Ada Korskaitė-Sutkuvienė; redagavo ir spaudai parėngė Bern. Brazdžionis; išleido “Lietuvių Dienos”, 4364 Sunset Blvd. Los Angeles, Cl. 90029; kaina — \$5.00.

Svarbi istorinė knyga

Knygos gyvybė išėjimui priklauso nuo autorių, leidyklų ir sąmoningų lietuvių skaitytojų, kuriems knyga svarbiau už modernius baldus ir balines suklias... Užburtas ratas: mažėja knygos pirkėjų, leidykai nebeišsimoka nuostolių, autoriai dūsta, nebegalėdami savo kūrybinėmis mintimis pasiekti skaitytojų masės. Padėtis tuo tarpu blogėja, bet visuomenė galėtų ją pagerinti, skatindama lietuvišką knygą daugiau skaityti.

Mažesnės leidyklos ir pavieniai leidykai beveik jau kapituliuoja. Išsilaiko šiaip taip dar knygų klubai (“Draugo”, “Nidos” — Anglijoje), taip pat, leidykai-Fondai (“Į Laisvę fondas”, “Ateities”, “Vilties” ir gal dar kiti). Ypač sunkiai verčiasi “Nidos” knygų klubas, nes randasi Europoje, ir jam reikia skubios paramos; ten kitados spaudos našta nešė rašytojas K. Barėnas, o dabar —spaudos idealistas Vladas Dargis; to Klubo leidinius pirkdami ir užsisakydami, atnaujintume Leidyklos gyvybę. Reikalingi ramsčio visi leidykai. Atrodo, ar ne geriausia šiuo metu išsilaiko “A. Mackaus knygų leidimo fondas”, kurio palaikytojai yra kultūros žmonės ir savo spaudą pastoviai, periodiškai remia. Amerikos lietuvių Bibliotekos leidykla — irgi atlieka milžinišką spaudosdarbą.

Ši ilgesnė įžanga, tikiuosi, nepakenks ir čia norimai plačiau paminėti naujai svarbiai knygai: “Partizanų kovos Lietuvoje.”

Kęstutis K. Girmius, autorius, yra vos 40-ties metų plačiai išsimokslinęs filosofas, aktyviai dalyvavęs lietuviškoje veikloje, o ypač svarbus išėjimoj kultūrinėj raidoj savo periodiniais filosofijos bei istorinėmis

temomis straipsniais bei knygomis. Pastarasis jo darbas, šiemet išleistas “Į Laisvę” fondo nr. 19 leidiniu, yra labai svarus ir svarbus įnašas apie mūsų tautos skaudųjį istorijos etapą, jį atskleidžiant skaitytojui.

Tai virš 400 pusl. “Draugo” spaustuvej atspausťta knyga, su tinkamu dail, Prano Lapės aplanku. Autorius šią knygą dedikuojasavo Motinai, “sunkiomis gyvenimo sąlygomis kitiems lengvinusiai kelią.” Knygos įžangoje autorius pasisako apie šio savo darbo tikslus; štai pora jų:

“Trūksta duomenų ir nėra realių vilčių, kad archyvai artimiausiu laiku būtų atidaryti. Iš tiesų Lietuvos komunistų partijos vadovybė per pastaruosius metus vis labiau pabrėžia, kad būtina pokario metų istoriją vaizduoti iš klasinių ir partinių pozicijų.”

“Vis dėlto yra gana daug medžiagos apie partizanų kovas, gerokai daugiau negu jos turi daugelio laikotarpių istorikai, sugebėję sukurti įtikinamą savo studijuojamų epochų vaizdą, ir tikrai pakankamai nustatyti bendruosius pasipriešinimo ir partizanų kovos bruožus. Didžioji medžiagos dalis buvo paskelbta prieš 15-25 metus, bet išėjimos istorikai nėra jos nei detaliau panagrinėję, nei bandę sukurti labiau sintetišką laikotarpio vaizdą. Šis veiklas yra mėginimas šią spragą užpildyti.” (8 psl.)

Veiklas parašytas moksliniu metodu, mėginant paryškinti ir apibendrinti Lietuvos laisvės kovotojų žygius ir jų ideologinį pagrindą, mėginant Antrojo Pasaulinio karo metu išlaikyti mažos valstybės nepriklausomybę, o įsiveržus komunistinei Rusijai į teritoriją, moraliai ir “de facto” tą nepriklausomybę atstatyti (tikintis Vakarų paramos). Knygos turinys išdėstytas į vienuolika skyrių; sistemingai nagrinėjama partizaninė veikla, nebekartojant anksčiau kitų aprašytų faktų bei skaudžių nuotykių. Istorinė medžiaga originali ar originaliai pateikta.

Pradžioj apžvelgiama dokumentinė medžiaga, kitų istorikų bei žurnalistų ta tema darbai. Antrame skyriuje — ano meto socialinė padėtis Lietuvoje ir partizanų kovų pobūdis; ir sprendžiami įdomūs klausimai: ar partizanai buvo teroristai; ar Lietuvoje vyko tada klasių kova, ar pilietinis karas? Trečiame skyriuje-kodėl tiek daug lietuvių tapo partizanais? Ketvirtame — apie terorą pirmaisiais pokario metais: mobilizacija, areštai, trėmimai, dvasinis teroras, kadru politika kaime, žemės ūkio politika. Penktas skyrius: Partizanų kovų raida; šeštas — partizanų pastangos susivienyti. Toliau knygoje nušviečiamas kasdieninis partizanų gyvenimas, pasyviosios rezistencijos darbai (tai partizanų rėmėjai -ūkininkai, mokyto-

AR IŠLIKS LIETUVIŠKI PAPROČIAI?

Vedybos yra vienas iš reikšmingiausių įvykių žmogaus gyvenime. Vestuvinės apeigos vystėsi labai priklausomai nuo religijos, tautybės ir socialinės padėties. Senoviniai lietuvių vestuviniai papročiai visada buvo labai įvairūs ir prasmingi. Tačiau laikui bėgant viskas keitėsi, nes nebetiko gyvenamajam laikotarpiui ir aplinkai. Senieji papročiai ilgiausiai išsilaikė kaimuose, o miestuose beveik visai sunyko.

Apie trisdešimt šeštuosius metus atgavinti lietuviški tautiniai drabužiai, liaudies šokiai ir vėliau įsteigti liaudies ansambliai, vėl visus sudomino tautine-liaudiška praeitimi. Tautinis drabužis tapo išeigine apranga: jaunos mergaitės pasipuošdavo jais gimnazijos baigimo proga, ponios dėvėdavo juos baliuose, o pamergės lydėdavo — jaunąją į bažnyčią. Tų atgimusių tautinių papročių dar prisilaikydavome ir išeiviško gyvenimo pradžioje. Bet gyvenimo sąlygom gerėjant, palaipsniui viskas pradėjo krypti nuo lietu-

viškumo tolyn ir — artyn į "praktiškumą"...

Tik paskaitykime puikioje S. Ylos knygoje "Lietuvių šeimos tradicijos" (54 psl.) apie jaunosios atsiveikinimą su savo amžiaus draugėmis, kuris įvykdavo vestuvių išvakarėse, vadinamas įvairiais vardais (pagal vietovę): mergvakariu, didvakariu, vakarone, vakaryna ir t.t. Kokia tai graži šeimyninė šventė pilna jaunatviškos romantikos... Ir pažūrėkime; kokia yra tikrovė, kurią geriau tiktų pavadinti "pensininkų arbatėle", negu jaunosios atsiveikinimu su savo "amžiaus draugėmis". Nieko čia nebėra tradicinio lietuviško, išskiriant porą banalių pasveikinimų, tik — keli šimtai klegančių žilagalvių ir gardumynais apkrauti stalai (kur vien tik nuo pažūrėjimo galima pasijusti sočiam!) O dovanos, dovanėlės, tik viskas — lux-de-lux! Viskas labai gražu ir labai brangu. Taip ir neaišku, kodėl tik labai ribotais ištekliais pragyvenančios pensininkės

turi aukoti turtingų tėvų-turtingų dukterų brangių dovanų supirkimui?

Negeriau einasi ir su vestuvinėm vaišėm, kur lenktinijama svečių gausumu ir sumestų vokų "svarumu"...

(Net ir Lietuvoje vestuvės švenčiamos kelias dienas, kurių galėtų pavydėti ir prieškarinis dvarponis...)

Ir nusistebė, į ką pavirto ta graži šeimyninė šventė pilna lietuviškų-reikšmingų tradicijų? Ne, joje nebėra nei šeimyniškumo, nei lietuviškumo, tik-gerai apskaičiuotas pasipinigavimo subuvimas. Todėl nereikia stebėtis jaunų, gyvenimą pradedančių, žmonių abejingumu savo ir savo tėvų tautinei kilmei, nes jie jokių dvasinių ir tautinių vertybių iš šeimos negauna...

Parašome į laikraščius, padeduojujame, kad nėra šeimom tinkamų tradicijų — šeimyninių švenčių. Paašarojame, kad jaunimas tolsta nuo lietuviškų tradicijų... ir vėl viskas vyksta įprasta tvarka...

Laimė, kad turime tą puikią S. Ylos knygą "Lietuvių šeimos tradicijos", kurios išėjo jau dvi laidos! Dar turime (nors nedaug) jaunimo, kuris nenutolsta, bet artėja prie savo tėvų lietuviškos kilmės ir stengiasi išlaikyti bei tęsti lietuviškus papročius. Yra dar ir jaunamarių, kurios pasipuošusios tautiniais rūbais žengia į vedybinių gyvenimų, kurios ir toliau sugebės perduoti iš savo šeimų gautas gyvenimiškas vertybes.

G.E.

Laimos Sidrytės ir Vainio Aleksos vestuvės (1986 m.), jaunieji pasipuošę tautiniais drabužiais išeina iš bažnyčios.

Dr. R. Sidrys palydi savo dukrą-jau-namartę Laimą į bažnyčią.

jai, gydytojai, slaugės ir kiti...). Vakarų intervencijos viltys ir tų vilčių praradimas, žudymai ir masinis žuvinimas baisioje nevilty... Šiek tiek apie partizaninį pagrindą iki šiol.

Kad ir moksliniu-istoriniu metodu parašyta, bet knyga suprantama bus kiekvienam skaitytojui — dėl realiai sklindaus ir aiškaus stiliaus ir dėl labai sklandžios, taisyklingos lietuvių bendrinės kalbos; net ir korektūros klaidų beveik nėra, kas labai reta išeivijos spaudoje ir užtat džiugu. Skauda knygos medžiaga, nes vaizduojama gal tragiškiausias mūsų tautos istorijos laikotarpis ir,

palyginamai, dar ne taip tolimas. Tačiau knygą skaitai labiau susidomėjęs, negu skaitytum įdomų romaną; yra nemažai vardų ir pavardžių-tikrovinių, mūsų didvyrių ir kankinių vardų; yra nemažai ir nuotraukų-žuvusiųjų partizanų, kuriuos komunistai vadina "banditais", o lietuviams jie-didvyriai ir, gal būt, šventieji...

Partizanų kovos Lietuvoje — K. Girnius; dailininkas — Pr. Lapė; "Į Laisvę Fondo" leidinys; kaina — \$15.00; gautinama: c/o Alf. Pargauskas, 8908 W. Butterfield Lane, Orland Park, IL, USA, 60462.

• MOTERYS PASAULYJE

Dail. M. B. Stankūnienė ir keramikė A. Ličkūtė-Jusionienė parodos atidarymo metu Vilniuje.

DAILININKĖ MAGDALENA B. STANKŪNIENĖ

Viena populiariausių dailininkių išeivijoje Magdalena Birutė Stankūnienė yra padovanojusi virš dvidešimties savo spalvotos grafikos darbų VI-jo Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongreso reikalams. Tuos savo kūrinius ji įteikė Čikagoje 1986 metais iš Australijos apsilankiusiam Jaunimo Kongreso ruošimo komiteto pirmininkui Henriui Antanaičiui.

Dailininkės paroda įvyko liepos 26 dieną Melburno Lietuvių Namų Menėje, Australijoje. Parodą suorganizavo dail. Viktoras ir Danutė Simankevičiai. Gausiai susirinkę žiūrovai gėrėjosi Lietuvos kaimo žmonių darbais, ypač moterų kasdieninio gyvenimo detalėmis, įamžintomis medžio raižiniuose. Septyniolika dailininkės paveikslų buvo parduota dar prieš oficialią parodos atidarymą. Dalį tų kūrinių įsigijo Melburno lietuvių organizacijos ir individualūs asmenys.

Apie dailininkės meną kalbėjo parodos organizatorė Danutė Matulaitytė-Simankevičienė, atskleisdama kūrėjos gyvenimą, jos darbų tematiką su gilia meile Lietuvos žmogui ir gamtai. Jaunimo Kongreso organizacinio komiteto pirmininkas H. Antanaitis padėkojo V. ir D. Simankevičiams už jų nelengvą ruošos darbą, o dailininkei M. Stankūnienei už didelę dovaną, kurią ji paskyrė kongreso paramai. Dailininkės

paroda vėliau bus perkelta į Sydney ir Adelaidę.

Magdalena Stankūnienė savo atlapia širdimi yra atidavusi žymią duoklę lietuvių visuomenei. Daugumą savo kūrinių ji yra padovanojusi ne tik privatiems asmenims, bet ir organizacijoms, lituanistinėms mokykloms, muziejams. Ne vienuose namuose jos kūrinių aplinkoje pasijunti lyg savo tėviškėje, Lietuvoje, kai į tave tartum prabyla lietuvė kaimo moteris su grėbliu rankoje, verpimo siūlu prie ratelio, lauknešėliu, grybų pintinėle nešina, drobių velėtoja, bulvių kasėja, rugių griebėja, piemenėlės dalia... Į tave prakalba žilagalvė motulė, sesuo linų rovėja ir audėjėlė, ne vieną asarą jaudžianti drobių raštan...

Taipgi ir Lietuvos Dailės Muziejui M. Stankūnienė padovanojo savo darbų: tapybos ciklą "Gėlės", "Dvylika mėnesių", spalvotos grafikos ciklą "Lietuvos kaimo moterų darbai", ir — gilios simbolinės prasmės triptiką "Motinos".

Dailininkės M. Stankūnienės kūrinių parodos atidarymas Vilniaus Dailės Muziejuje įvyko 1985 metų birželio 21 dieną. O šiais metais jos darbų paroda buvo atidaryta Klaipėdos Paveikslų Galerijoje gegužės 28 dieną ir tęsėsi iki rugsėjo 1 dienos. Vėliau pervežta į Kauną. Apie šią parodą meno

kritikė J. Širkaitė parodos kataloge taip rašo: "Neįmantri kompozicija, iki primityvumo suabstraktintas figūrų piešinys, taupiai panaudoti spalvų akcentai rodo tamsių ryšių su lietuvių liaudies meno tradicijomis. Ramus sodrių linijų bangavimas, ritmingas melsvomis aureolėmis apgaubtų figūrų išdėstymas sukuria ypatingą, poetišką nuotaiką, kuri sunkų kasdienišką darbą paverčia švente, o jį dirbančias moteris — šventosiomis"...

Šiuo metu dailininkė Magdalena Stankūnienė ruošiasi savo sukautvinei dvidešimties metų meno parodai, kuri įvyks 1988 metų kovo mėnesį S. Balzeko muziejuje, Čikagoje.

O.J.G.

PARODA '87, kuri buvo atvežta 1987 m. pavasarį (iš JAV į Kanadą) į Anapilio salę, Mississauga, Ont., vėliau tapo perkelta į „Nemuno“ galeriją (R.R. 2, Gananoque, Ont., K7G 2V4, Canada). Šią galeriją įsteigė P. Regina savo nuosavose patalpose. Čia buvo plačiai paminėtas Lietuvių Tautodailės Instituto veiklos dešimtmetis, kuriame dalyvavo daug svečių iš JAV ir Kanados. Parodoje, su kitais, taip pat su savo kūryba dalyvavo dailininkės — **Anastazija Tamošaitienė** ir **Eleonora Marčiulionienė**.

Rochester muziejuje ir mokslo centre buvo surengta tautodailės paroda, kurios paruošimui nurodymus davė **dail. A. ir A. Tamošaičiai**. Paroda, talkinant vietinėm lietuvių, įvyko 1987 m. rudenį ir praėjo su dideliu pasisekimu. Labai sveikintina, kad amerikietiška plati visuomenė yra supažindinama su mūsų kultūrinių vertybėmis — lietuviška tautodaile.

D. Simankevičienė parodos organizatorė Melbourne, Australijoje.

Ina Bertulytė-Bray, gyv. Seattle, Wash., buvo apdovanota Spirit of Liberty žymeniu už nuopelnus visuomenei ir už išlaikymą savo tautinės kilmės tradicijų. Ji dirba kaip bibliotekininkė ir labai plačiai reiškiasi visuomeniškoje amerikiečių veikloje. Už tai ji buvo ir anksčiau apdovanota įvairiais žymenimis.

Prof. Marija Gimbutienė ruošia naują archeologinę knygą — „Language of the Goddess“. Jau anksčiau išleistų jos knygų apie baltus yra išverstų į įvairias kalbas.

Dr. Raminta Lampsaitytė-Kollars, Hamburgo konservatorijos profesorė ir solistė **Vilija Mozūraitytė** sėkmingai suruošė koncertus Lietuvoje. Taip pat solistė V.M. atliko Carmen vaidmenį Vilniaus opere. Pargrįžusios iš gastrolių, jos susitiko su vietiniais lietuviais ir suruošė vakaronėje atliko programą bei pasidalino įspūdžiais.

Laura Vaicekuskas yra pasižymėjusi rūbų stilistė-projektuotoja. Ji yra baigusi meno mokyklos tekstilės ir projektavimo skyrių Čikagoje. Ji dirba kartu su grupe madų kūrėjų. Jos sukurti modeliai yra labai originalūs, ji daugiausia vartoja originalias spalvas, pritaikydama lengvų ir moteriškų linijų aprangai.

Nijolė Vokietaitienė — pasižymėjusi rūbų modeliutoja apie 1960 metus. Buvo aprašyta Chicago Tribune, kur ji papasakojo karo laiko prisiminimus iš vaikystėje praleistų dienų Lietuvoje, Lenkijoje ir Vokietijoje.

• ORGANIZACINĖ VEIKLA

K.L.K. Mot. D-jos veikla, Priskikimo par. skyr. Toronto

Naujoji valdyba savo kadenciją pradėjo 1985 m. pradžioje: J. Marcinėnienė — pirm., L. Senkevičienė — vic. pirm., D. Vaidilienė — sekr., G. Kuchalskienė — izd., A. Malinauskienė — bendrų susirinkimų sekr.; parengimų sekcija — J. Baziliauskienė, G. Šutienė, Z. Prakapienė, A. Jurcevičienė, A. Škėmienė; socialinė sekcija — O. Dirmantienė, R. Slapšienė; revizijos komisija — D. Keršienė, G. Slaboševičienė, J. Žemaitienė.

Buvo nustatytas veiklos planas: kaip sudominti nares ir visuomenę įvairiomis pro-

Sofija ir Stasys Rakščiai 60 metų vedybinės sukakties proga, iš k.: vaikaitė **Karolina Kriaučiūnaitė**, **Jubiliatai**, duktė **Laima Kriaučiūnienė** ir vaikaitė **Rūta Kriaučiūnaitė-Balkuvienė**.

Sofija Rakštienė yra aktyvi LKMD-jos Hamiltono skyriaus narė, jubiliejaus proga padovanojo „Moters“ žurnalui \$500.00. Sveikiname ir dėkojame už auką!

gramomis, kaip sukelti daugiau lėšų labdarai.

Visom narėm padedant buvo suorganizuota madų paroda, kuri praėjo su dideliu pasisekimu. Taip pat sėkmingais narių susirinkimais būdavo pajvairinti paskaitomis: Z. Bersėnaitė — žmogaus mityba; A. Pakalniškytė — vaistai, vitamimai ir jų pritaikymas; N. Banelienė — socialinės problemos; P. Abromaitienė — Marijos

gyvenimas; policijos atstovai Malinauskas ir Gataveckas — namų saugumas; dr. O. Gustaitienė — dvasinis ir organizacinis veikimas.; dr. A. Dailydė — dantų priežiūra ir technika; V. Siminkevičienė — gėlės ir puokščių sudarymas ir t.t.

Draugijos narės uoliai dalyvavo kultūrinėje, parapijinėje ir visuomeninėje veikloje.

1987 metais buvo išrinkta nauja valdyba.

Priskikimo par., Toronto LKMD-jos skyr. valdyba, 1986 m. iš k.: G. Kuchalskienė, J. Marcinėnienė, k. A. Simanavičius, OFM, L. Senkevičienė, H. Šlekienė, R. Slapšienė, O. Dirmantienė, B. Prakapienė, G. Šutienė, D. Vaidilienė.

Buvusiai ilgametei draugijos narei ir visuomenės veikėjai **Vandai Garnelienei** mirus, reiškiamo užuojautą šeimai ir draugijai, netekus darbščios pirmininkės.
„Moters“ žurnalo redakcija.

Delhi, Ont., LKMD-jos skyr. narės su dvasios vadu k. L. Kemėšiu.

K.L.K.M. D-jos veikla, Delhi — Tillsonburg, Ont.

Šioje Kanados ūkio krašto apylinkėje šiuo metu gyvena nemažai lietuvių. Visus apjungia Delhi miestelyje esanti šv. Kazimiero bažnyčia su lietuviška parapija, kuriai vadovauja kun. L. Kemešis.

Nors dauguma žmonių čia yra vyresnio amžiaus, dar gana aktyviai reiškiasi lietuviška veikla. Viena iš stipriausiai veikiančių organizacijų yra Katalikių Moterų Draugija. Jai priklauso beveik visos čia gyvenančios katalikės moterys. Į susirinkimus atsilanko apie 30 aktyvių narių. Visą veiklą planuoja ir tvarko šios organizacijos valdyba, kuri renkama kiekvieną pavasarį vieniems metams.

1986 — 1987 m. valdyboje buvo šios narės: pirm. Z. Augaitienė, vicepirm. E. Rugienienė, sekr. A. Stonkienė, kasin. I. Lukošienė, narės- D. Bartulienė ir A. Čiuprinskienė. Valdyba labai nuoširdžiai dirbo, įvykdė kas buvo numatyta ir kas buvo reikalinga padaryti. Moterų dr-ja stengiasi padėti išsilaikyti lietuviškai parapijai. Kas metai suruošia pietus, kurių pelnas papildo parapijos kasą. Organizuoja šv. Marijos šventę gruodžio mėn. Rūpinasi kavos virimu kiekvieną sekmadienį, išskiriant vasaros mėn. Lanko ligonius, siunčia siuntinius į Suvalkų

trikampį. Dalyvauja pyragų išpardavime apsipirkimo centre. Šiais metais buvo padaryta dar daugiau įvairių darbų. Surošyti pietūs „Moters“ žurnalui paremti. Suorganizuota maldos diena už persekiojamus asmenis Lietuvoje. Moterys talkininkavo įvairių švenčių metu vaišių paruošime. Rūpinosi šventovės švara ir puošimu gėlėmis. Nupirko medžiagą altoriaus užtiesimams, 2 liktorius, žvakį ir pasirūpino įvedimu telefono, kad nelaimės atveju ar skubiam reikalui esant būtų galima juo pasinaudoti.

Tai tik bendra apžvalga įvairių darbų.

Moterų dr-jos narės pasižymi ne tik darbštumu, bet ir nuoširdumu bei supratimu, kur reikalinga jų pagalba. Yra moterų, kurios ilgus metus yra buvusios valdyboje, kur reikia ne tik viską planuoti bet vadovauti ir dirbti. Todėl valdybos narės užsitarauja visų pagarbą darydamos gera čia gyvenančių lietuvių labui.

1987 m. pavasarį išrinkta nauja valdyba: V. Garnelienė, E. Rugienienė, A. Aleliūnienė, L. Vitienė, V. Jakubickienė, kurios tęsia toliau prasmingus darbus šioje lietuviškoje apylinkėje.

B.V.

LIETUVĖS PASAULINIAME KATALIKIŲ MOTERŲ

SUVAŽIAVIME D. BRITANIJOJE

1987 m. liepos mėn. 14 — 23 d. d. Londone (D. Britanijoje) įvyko pasaulinis katalikių moterų organizacijų atstovų suvažiavimas, kuriame dalyvavo delegatės iš 62 kraštų. Šį suvažiavimą suorganizavo Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijų Unija (WUCWO), kuriai priklauso 30 milijonų organizuotų narių.

Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijų Sąjungą (PLKOS) atstovavo: Dr. A. Šlepetytė-Janačienė — PLKOS Valdybos pirmininkė, B. Venskuvienė — PLKOS įgaliotinė tarptautiniams ryšiams, M. Parulienė — Šv. Onos Draugijos Londone pirmininkė ir

M. Šemetienė — tos draugijos valdybos išdininkė.

Suvažiavimas pradėtas iškilmingomis Šv. Mišiomis Roehampton Instituto bažnyčioje, kurias atlaikė Mgr Howard Tripp — Southwork arkivyskupas.

Pagrindinė pasaulinio suvažiavimo tema: „Moters pažanga — visų praturtinimas“. Įžanginę paskaitą skaitė sesuo Kay MacDonald n.d.s (iš JAV-bių).

Katalikių moterų organizacijų atstovės plačiai nagrinėjo suvažiavimo temos problemas darbo sekcijose (kurios vyko paskiromis kalbų grupėmis — anglų, prancūzų,

vokiečių ir ispanų kalbomis) ir plenumo sesijose.

Plačius pranešimus apie WUCWO veiklą padarė jos pirmininkė M. Aitken (Kanada) ir WUCWO gener. sekretorė G. MacCarthy (Airija).

Atskirus posėdžius turėjo Žmogaus Teisių, Moteris Bažnyčioje, Ekumenizmo ir kitos WUCWO Komisijos.

Didelio susidomėjimo susilaukė WUCWO anketos analizė "Pasauliečių pašaukimas ir misija Bažnyčioje ir šių dienų pasaulyje". Į šią anketą atsakė įvairių kraštų katalikų moterų organizacijos ir jos išdavos, jau išleistos specialiu leidiniu, bus patiekios 1987 metų vyskupų sinodui Romoje.

Atstovės taip pat nagrinėjo specifines Europos, Azijos, Afrikos, Šiaurės ir Pietų Amerikos problemas.

Suvažiavimo metu įvyko dialoginis forumas, kuriame buvo apibudinta ir nagrinėta Pasaulio Katalikų Moterų Organizacijų Unijos veikla su kitomis tarptautinėmis organizacijomis ir institucijomis: Jungtinėmis Tautomis (UNO), Tarptautine Organizacija Švietimui ir Kultūrai (UNESCO), Europos Taryba, Tarptautine Organizacija Mitybai ir Žemės ūkiui (FAO) ir kt. Šiame forume dalyvavo minimų organizacijų ir institucijų įgaliotos atstovės ir taip pat Pasaulio Katalikų Moterų Organizacijų Unijos įgaliotinės šioms institucijoms.

Šio tarptautinio suvažiavimo pabaigoje priimta eilė nutarimų, rezoliucijų ir Pasaulio Katalikų Moterų Organizacijų Unijos veiklos programa sekantiems keturiems metams.

Lietuvės delegatės aktyviai dalyvavo šio tarptautinio suvažiavimo darbuose. Dr. Aldona Šlepetytė-Janačienė reiškėsi darbo sekcijoje šeimos klausimais pasaulyje. Jos metu padarė pranešimą apie religinį persekiojimą pavergtoje Lietuvoje ir didelę šeimos reikšmę ugdant tikėjimą jaunoje kartoje. Dr. A. Janačienė taip pat plačiai iškėlė išskirtų lietuviškų šeimų tragišką padėtį, kuri tęsiasi jau ilgus metus ir vis nesulaukia teigiamo išnišimo.

Komunikacijos klausimų darbo sekcijoje Birutė Venskuvienė informavo apie katalikiškos spaudos draudimų okupuotoje Lietuvoje, taip pat apie radijo ir televizijos nuolatinį panaudojimą sovietiniams interesams. Ji taip pat kalbėjo apie užsienio radijo laidų nuolatinius trukdymus Lietuvoje ir draudimus ten jų klausytis.

Žmogaus Teisių Komisijos posėdžių metu B. Venskuvienė pakartotinai kreipėsi į suvažiavusias atstoves, prašydamą neužmiršti nuolat vykstančius žmogaus teisių pažeidimus okupuotoje Lietuvoje.

Vienoje iš suvažiavimo plenumo sesijų, klausantis visų kontinentų atstovėms, Dr. A. Šlepetytė-Janačienė iškėlė lietuvių moterų kalinių Sibire beviltišką padėtį, drauge primindama ir kitų pavergtų tautų moterų, kovojančių už savo religinius įsitikinimus, sunkią būitį. Suvažiavimas vienasbalsiai priėmė rezoliuciją šiomis problemomis. Joje WUCWO priklausančių organizacijų prašoma įeiti į ryšius su tarptautiniais organais, kurie rūpinasi sąžinės kalinių išlaisvinimu, aktyviai prisidedant prie bendros akcijos. Kitoje plenumo sesijoje Dr. A. Janačienė informavo delegates, apie 600 m. Krikščionybės Jubiliejų. Savo pranešime

plačiai nušvietė Romoje įvykusias iškilmes, audienciją pas Šv. Tėvą ir apie įvairius kitus su šiuo Jubiliejumi susijusius renginius. Dr. A. Janačienė taip pat informavo, kad laisvame pasaulyje įvairiuose kraštuose lietuviai dar atskirai ruošė Lietuvos Krikščionybės 600 m. Jubiliejaus minėjimus. Šis PLKOS Valdybos pirmininkės pranešimas bus atspausdintas Pasaulio Katalikų Moterų Organizacijų Unijos (WUCWO) Biuletenyje, kuris leidžiamas keturiomis kalbomis ir yra skaitomas visose pasaulio dalyse.

Šio didelio tarptautinio suvažiavimo metu lietuvių delegačių pastangomis buvo sukurta informacinės dokumentacijos apie padėtį okupuotoje Lietuvoje parodėlė, kuri susilaukė didelio dėmesio. Įvairių tautų atstovės prašė informacinės literatūros siųsti pastoviai jų organizacijoms.

Lietuvės delegatės turėjo ir asmeniškai daug galimybių supažindinti suvažiavimo dalyves su pavergtos Lietuvos likimu bei organizacine veikla išeivijoje. Jos atnaujino ir užmezgė daug gražių, tamprų ryšių su daugybės kraštų katalikų moterų veikėjomis.

Kiekviena suvažiavimo diena prasidėdavo ir užsibaigėdavo paskirų tautų paruoštomis maldomis. Melstasi ir už persekiojamą Bažnyčią, pavergtas tautas.

Svarbiausios Šv. Misios įvyko liepos 16 d. Westminsterio katedroje, kurias atlaikė Kardinolas B. Hume. Jose be pasaulinio katalikų suvažiavimo delegačių, dalyvavo visos D. Britanijos katalikų moterų organizacijų atstovės — suvažiavusios iš įvairių vietovių. Pamaldose matėsi ir Pasaulio Lietuvių Katalikų Organizacijų Sąjungos delegacija, dėvinti tautiniais rūbais. Iš lietuvių pamaldose taip pat dalyvavo Kun. Dr. J. Sakevičius, MIC — Londono Šv. Kazimiero bažnyčios rektorius.

Šio pasaulinio suvažiavimo dalyvės buvo rūpestingai globojamos Anglijos Katalikų Centro. Jos įdėjo daug darbo ir nuoširdumo jų sutikimui, apgyvendinimui ir visai suvažiavimo tvarkos eigai. Delegačių pagerbimui, po pamaldų Westminsterio katedroje, buvo sukurta didelis priėmimas, kuriame taip pat labai skaitlingai dalyvavo visos D. Britanijos katalikų organizacijų atstovės.

Per šį priėmimą didelio dėmesio susilaukė lietuvių delegatės, pasipuošusios tautiniais rūbais. Jų gražumu ir spalvingumu stebėjosi suvažiavimo dalyvės ir spaudos bei radijo atstovai, kurie prašė paaiškinimų apie lietuvių liaudies meną ir drauge apie dabartinę okupuotos Lietuvos padėtį.

PLKOS INFORMACIJA

**P.K.M.D-jų
Unijų
suvažiavimas
1987 metais
Anglijoje**

**Iš k.:
dr. A. Šlepetytė
- Janačienė,
PLKOS pirm.;
M. Parulienė,
šv. Onos dr. pirm.;
B. Venskuvienė,
PLKOS tarptaut.
atstovė**

• SVEIKATA

Vaistiniai augalai

Vitaminų turi:

- A (karotinas) — morkos, pomidorai;
- B (tiaminas) — sėklos, pomidorai, morkos, kopūstai;
- B (riboflavinas) — mielės, kopūstai, rauginti kopūstai, morkos, serbentai;
- B5 — mielės, kviečiai, griokiai, grybai, bulvės;
- D — aliejus, pienas, kiaušiniai;
- K — salotų lapai, kopūstai, pomidorai;
- P — vynuogės, apelsinai, serbentai.
- E — lapinės salotos, riešutai, kiaušiniai.

* * *

Gydomos reikšmės turi:

- Avietės — nuo peršalimo išskiria šlapimą, reguliuoja virškinamąjį traktą;
- Bruknės — išskiria šlapimą, nuo aukšto kraujo spaudimo, nuo inkstų akmenų;
- Česnakai — nuo arterijų-sklerozės, nuo aukšto kraujo spaudimo;
- Čiobreliai — nuo bronchito-kosulio;
- Erškėčių uogos — išskiria šlapimą, nuo pūslės ligų;
- Garstyčios — sulaiko šlapimą;
- Kmynai — nuo skrandžio ligų, mažina gazus;
- Krapai — mažina kraujo spaudimą, gyvina širdies veiklą, išskiria šlapimą;
- Kukurūzai — nuo pūslės ligų, išskiria šlapimą;
- Liepžiedžiai — mažina kosulį, mažina temperatūrą, varo prakaitą;
- Mėlynės — nuo viduriavimo, nuo mažakraujystės;
- Morkos — nuo arterijų-sklerozės;
- Petražolės — nuo pūslės ligų, reguliuoja virškinimo traktą, išskiria šlapimą;

Pupelės — mažina cukrų kraujyje, nuo inkstų akmenų, nuo cukraligės;

Ramūnėliai — reguliuoja virškinamąjį traktą, mažina gazus, dezinfekuoja;

Rūgštyinės — pagerina kraujo-hemoglobina;

Saulėgražų aliejus — nuo arterijų-sklerozės;

Juodasis serbentas — nuo hemoragijų, išskiria šlapimą;

Spanguolės — nuo aukšto kraujo spaudimo, mažina karštį;

Svogūnai — nuo arterijų-sklerozės, nuo cukraligės, užmuša bakterijas, gerai veikia į šlapimo takus;

Žemuogės (džiovintos) — nuo inkstų akmenų;

(Iš „Vaistiniai Augalai“)

Augalų gydomoji galia

Jau nuo žmonijos pradžios augalai buvo vienintelė gydomoji priemonė. Netgi biblijoje yra minima anysas, rūta, pipirmėtė ir kiti gydomieji augalai. Viduramžiais vienuolynuose buvo specialiuose daržuose auginamos įvairios vaistinės žolės, daromi bandymai ir rašomos knygos su įvairiais patarimais. Amerikoje visos žinios apie augalus atėjo iš indėnų, kurias tęsė pirmieji piligrimai. Šiais laikais gydomųjų augalų nauda yra tiriama laboratorijose juos pritaikant įvairių vaistų gamyboje. Bet daug patarimų (vykusių ir nevykusių!) yra perduodama iš kartos į kartą, iš lūpų į lūpas.

Senieji egiptiečiai prieš eidami miegoti valgydavo anyžiaus sėklas. Peršalai — išgerk cinamono arbatos. Pavargai — išgerk pipirmėčių arbatos. Negali užmigti — išgerk ramūnėlių arbatos.

Odai naudingos vonios

Įvairių proteinų produktų mišiniai, mineralinės druskos, augalų nuoviros ir t.t.: yra labai naudingi, jie minkština odą, palaiko drėgmę ir yra sveikatingi.

1. Vieną puoduką pieno miltelių išmaišyti šiltame vonios vandenyje. Jei vandens įpilama daugiau, tai kiek pieno miltelių galima padidinti.

2. Avižinių dribsnių (oat meal) 1 svarą išmaišyti šiltame vonios vandenyje. Avižose yra aliejų, kurie minkština ir švelnina odą. Po šios vonios kūną reikia gerai nuskalauti.

3. Į medžiaginį maišelį reikia įdėti avižų

dribsnių ir „bran“. Maišelį surišti ir pakabinti ant krano, kad galėtų mirkti vonios vandenyje. Tokį maišelį galima naudoti du ar tris kartus.

4. Mišinys voniai: 2 št. sodos (bicarbonate soda), 1 sv. medaus, 3 št. druskos, pieno miltelių; pieno miltelius išmaišyti pagal įpakavimo instrukcijas, kad būtų 6 puodukai pieno. Pieną pašildyti ir įmaišyti medų. Paimti du puodukus šilto vandens, įmaišyti sodą, druską ir supilti į vonią; po to supilti pieno mišinį ir išmaišyti vonios vandenyje. Tai yra brangus mišinys — dažnai naudojamas gražuolių pasaulyje.

5. Kietą vonios vandenį galima suminkštinti įpylus porą šaukštų krakmolo (starch) arba valgomos sodos.

6. Mineralinių druskų vonios pagerina kraujo cirkuliaciją.

7. Arbatos vonios. Kas nori turėti tamsesnę odos spalvą (atrodančią — kaip saulės nudegusią) reikia paimti 4 maišelius arbatos užpilti 4 puodukus verdančio vandens ir palaikyti 10 minučių. Į vonią įpilti nedaug vandens, kad arbata labai neprasiskiestų.

8. Ramūnėliai minkština odą, o taip pat apsaugo ir nuo vabzdžių įkandimo. Džiovintų ramūnėlių galima įdėti į medžiaginį maišelį ir užpilti verdančiu vandeniu. Nuovirą supilti į vonią, o maišelį irgi įmerkti į vonios vandenį.

9. Obuolinis actas (cider vinegar) — vienas puodukas voniai — labai teigiamai veikia į odą (kvapas į odą neįsigeria).

10. Įvairūs vonių aliejai labai gerai veikia į odą.

11. Pušų spyglių skleidžia puikų aromatą, teigiamai veikia į nervus ir švelnina odą. Pušų spyglius reikia pavirinti 20 min. ir uždegus palaikyti per naktį. Nusunkti ir į vonią įpilti vieną puoduką.

• Madų ir grožio pasaulis

Šokių nauda

Šokiai visada būdavo priskirami tik prie pramogų ir jaunų žmonių romantikos. Paskutiniu laiku ištirta, kad šokiai turi ir svarbesnę reikšmę, t.y. gydomąją reikšmę.

Ritmingai judant pagal muziką visi kūno raumenys irgi juda; toms, kurios nemėgsta sportuoti, šokiai gali atstoti nuobodžių gimnastiką. Šokiai padeda kūnui atsipalaiduoti, sumažėja vidinė įtampa. Šokiai padeda išreikšti save. Žmonės, kurie gerai jaučiasi, turi laisvus kūno judesius, jie yra neįtempti ir harmoniški. Iš kūno judesių galima pastebėti, kad mūsų vidinės nuotikos labai rišasi su judesių natūralumu. Mėgiama muzika su atitinkamais kūno judesiais (šokti galima ir vienai) padeda atsipalaiduoti nuo slegiančių „juodų minčių“, pagerina dvasinį stovį, padeda užmiršti rūpesčius ir „neaiškų rytojų“. Šokiai padeda save laisvai išreikšti muzikos garsais ir judesiais, padidina energiją, atstato pasitikėjimą savimi ir padeda pašalinti nereikalingus jausmus. Šiais metodais pradėta domėtis, yra įsteigtų ir šokių-terapijos klinikų, kuriom vadovauja gydytojai. Šokių-terapija yra pritaikoma ir sunkesnėm ligom sirgusiems, kurios priklauso prie psichinių ir neurologinių negalavimų.

„Didesnės“ mados

Iki šiol naujų drabužių modeliai buvo taikomi tik tom moterim, kurios dėvi mažesnių išmielių — iki 14 dydžio aprangą. Jei kas nors pasiteiraudavo madų demonstravimo metu, kodėl nėra gražesnių modelių stam-

besnių išmielių moterim, atsakymas būdavo: mes turime tik gerų patarimų... Kažkodėl buvo susidariusi vieša nuomonė, kad daugiau pinigų aprangai išleidžia (ir daugiau turi pinigų!) tik mažesnių išmielių pirkėjos. Dabar ta galvosena pradeda keistis, nes rūbų fabrikantai pagaliau įsitikino, kad „užmirštoji dalis“ irgi turi pakankamai pinigų. Pagal statistikas 50% Amerikos moterų dėvi didesnes išmieras — virš 14 dydžio. Taip pat labai daug moterų įvairių išvaizdų ir

amžių turi profesijas, dirba įstaigose, eina vadovaujančias pareigas, kurios nori gerai apsirengti ir tam negaili pinigų. Joms reikia tinkamų rūbų reprezentacijai, tačiau krautuvėse pasirinkimas bent iki šiol buvo labai ribotas, nes visi elegantiški modeliai yra tik mažų išmielių. Paskutiniu laiku pradėjo atsirasti gerų rūbų firmos, krautuvės ir butikai, kur gamina ir parduoda didesnių išmielių aprangą. Atrodo, kad poreikavimas yra didelis, nes ir firmų skaičius didėja.

Gita Petrutytė sėkmingai besireiškianti madų modeliutoja New York'e

Ji yra kilusi iš žinomų visuomeninkų Petručių šeimos Washington'o

• Šeiminių kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

Agurkų ir morkų mišrainė

- 1 besėklis agurkas (english)
6 morkos,
druskos, pipirų,
½ p. rūgščios grietinės,
2 št. vyno-acto

Agurką nulupti ir supjaustyti labai plonom riekelėmis. Morkas nuvalyti ir sutarkuoti. Viską sumaišyti su prieskoniais ir rūgščia grietine.

Ryžių mišrainė

- 1 p. ryžių,
2 p. vištienos sultinio,
¼ sv. grybų,
½ svogūno,
2 št. alyvuogių aliejaus
druskos, pipirų,
1 št. majonezo,
kapotų krapų

Ryžius gerai nuplauti, kad būtų švarus vanduo. Į indą įpilti sultinį, užvirinti, sudėti ryžius, uždengti ir troškinti ant lengvos ugnies apie 20 min. Išvirtus ryžius atvėsinti. Svogūną sukapoti ir pakepinti. Grybus nuvalyti, supjaustyti ir pakepinti su svogūnu. Sumaišyti su ryžiais. Įdėti majonezo ir pabarstyti krapais.

Bulvių ir šoninės mišrainė

- 1 sv. bulvių,
1 p. supjaustytos šoninės,
3 št. prancūziško padažo (french),
druskos, pipirų,
½ p. rūgščios grietinės,
½ p. „Roquefort“ sūrio.

Bulves nuplauti ir išvirti su luoba. Šoninę pakepinti ir, nupylus riebalus, nusausti. Išvirtas bulves nulupti, supjaustyti ir sumaišyti su prancūzišku padažu. Sudėti šoninę ir prieskonius. „Roquefort“ sūrį sutrupinti ir

sumaišyti su grietine. Viską gerai išmaišyti su bulvėmis.

Spanguolių užkandis

- 1 p. spanguolių padažo (whole
cranberry sauce)
1 p. kapotų obuolių (spys),
½ p. kapotų riešutų.

Viską sumaišyti. Tinka su paskrudinta duona.

Obuolių-kriaušių košė

- 2 p. kapotų obuolių (spys)
2 p. kapotų kriaušių,
½ p. citrinos sunkos,
2 p. cukraus,
1 p. kapotų riešutų

Viską, išskiriant riešutus, pavirinti apie 20 min. Sudėti riešutus, išmaišyti ir supilti į steriliskus indelius. Tinka prie užkandžių.

Vištienos ir agurkų sriuba

- 1 besėklis agurkas (english)
1 p. virtos, pjaustytos vištienos,
4 p. vištienos sultinio,
3 št. sherry-vyno

Agurką nulupti ir smulkiai supjaustyti. Sultinį užvirinti, sudėti vištieną, agurką ir 15 min. patroškinti. Įpilti sherry-vyną ir pagal reikalą prieskonius. Sriubą galima servuoti šiltą arba šaltą.

Avižinių dribsnių sausainiai

- ¼ sv. sviesto,
75 g. rudo cukraus,
75 g. saldaus sirupo,
¾ štl. tarkuoto imbiero (ginger),
3 št. skaldytų migdolų,
175 g. avižinių dribsnių

Indelyje lengvai pašildyti sviestą, cukrų ir sirupą, kad išsileistų (neužvirtų). Kiek atvėsinti ir įmaišyti imbierą, dribsnius ir

migdolus. Kepimo skardą patepti sviestu, sudėti tešlą ir kepti prie 350° apie 25 min. Supjaustyti aštriu peiliu, kol dar karšta ir palikti skardoje, kad atvėstų.

Pavasarinis tortas

- 130 g. sviesto,
150 g. cukraus,
4 kiaušiniai,
2 štl. citrinos žievelės,
2 št. sherry-vyno,
100 g. miltų,
100 g. bulvinių miltų (starch),
1 pkl. kepimo miltelių

Gera išplakti cukrų su sviestu. Po vieną sudėti kiaušinius ir tarpuose gerai išplakti su elektriniu plaktuvu. Plakant įmaišyti sutarkuotą citrinos žievelę ir sherry-vyną. Miltus persijoti kartu su kepimo milteliais ir maišant sudėti į tešlą. Vėl gerai išplakti. Kepimo apskritą-rato formą patepti sviestu ir sudėti tešlą. Kepti prie 350° apie 50 minučių. Išversti ant grotelių ir palikti per naktį. Paruošti vanilinį pudingą-kremą: 1 p. pieno, 2 št. krakmolo, 2 tryniai, 3 št. smulkaus cukraus, 100 g. nesūdyto sviesto, vanilės lazdelė, 1 št. sherry-vyno. Krakmolą ir trynius išmaišyti su 3 št. pieno. Likusį pieną su vanilės lazdele užvirinti. Nuimti nuo ugnies, uždengti ir palaikyti 10 min: Išimti vanilę ir pieną maišant supilti į trynių mišinį, gerai išmaišyti. Viską supilti į virimo indą ir maišant šildyti, kol pradės tirštėti. Atvėsinti. Išplakti cukrų su sviestu iki baltumo. Po vieną šaukštą dėti į atvėsintą pudingą ir gerai išmaišyti. Įpilti sherry-vyną. Palaikyti apie 1 val šaldytuve. Tortą perpjauti išilgai du kartus, galima kiek pašlakstyti romu, ir patepti pudingo kremu, sudėti ir aptepti paviršius. Pabarstyti saldžiais džiovintaisiais, papuošti paskrudintais kapotais migdolais.

Morkų pyragas

- 6 tryniai,
- 75 g. cukraus pudros,
- 1 citrinos žievelė,
- 200 g. nuskustų morkų,
- 110 g. skrudintų riešutų, kapotų,
- 110 g. skrudintų migdolų, kapotų,
- 4 kiaušinių baltymai,
- 25 g. bulvinių miltų (starch),
- 1 pkl. kepimo miltelių,
- 1 štl. cinamono miltelių,
- ¼ štl. gvazdikėlių miltelių,
- 2 št. sherry-vyno,
- 75 g. cukraus, glajui (icing)

abrikosų marmelado.

Kiaušinių trynius išplakti su cukraus pudra ir tarkuota citrinos žievele. Morkas sutarkuoti ir gerai nusunkti, kad nutekėtų visas skystis. Sumaišyti su kiaušinių mišiniu. Miltus persijoti su kepimo milteliais ir su visais prieskoniais viską sumaišyti. Įdėti sherry-vyno. Išplakti baltymus ir lengvai įsukti į tešlą. Kepimo formą patepti riebalais ir pabarstyti miltais, sudėti tešlą ir kepti prie 350° apie 1 val. Išversti ant grotelių, patepti abrikosų marmeladu ir cukraus glajum (icing). Uždenkti vaškiniu popierium ir palaikyti šaldytuve 3 dienas, kad geriau susijungtų visi prieskoniai. Servuojant galima pridėti plaktos grietinės.

Marinuota-kepta vištiena

- 4 citrinų sunka,
- 4 „lime“ sunka,

- 1 skiltelė česnako,
- 2 štl. druskos,
- 2 štl. peletrūno trintų lapelių (tarragon),
- ½ štl. baltų pipirų miltelių,
- 1 p. aliejaus.
- 1 p. balto vyno (sauso),
- 6 sv. vištienos (2 viščiukai).

Vištieną nuplauti ir supjaustyti. Visus priedus sudėti į indą ir išmaišyti; sudėti vištienos gabalus, gerai uždenkti ir palaikyti šaldytuve 12 val. Vištienos gabalus sudėti į kepimo indą ir kepti apie 1½ val.; kepant, vieną kartą patepti su marinatu.

Daržovių ir sūrio mišrainė

- 1 kupstelis salierų,
- 2 žali pipirai,
- ¼ sv. „Cheddar“ arba „Gouda“ sūrio,
- 4 št. prancūziško padažo (french),

prieskonių
Salierą nuvalyti, nulupti gyslas ir labai smulkiai supjaustyti. Nuvalyti pipirus, išimti sėklas ir baltą plėvelę; labai smulkiai supjaustyti riekelėmis. Sūrį supjaustyti mažais šmoteliais. Visą sumaišyti su prancūzišku padažu, pagal reikalą pridėti prieskonių.

Burokų-obuolių mišrainė

- 2 dideli raudoni burokai,
- 2 dideli rūgštūs obuoliai,
- 3 št. prancūziško padažo (french)
- ¼ skiltelės česnako.

Burokus nulupti ir sutarkuoti burokine

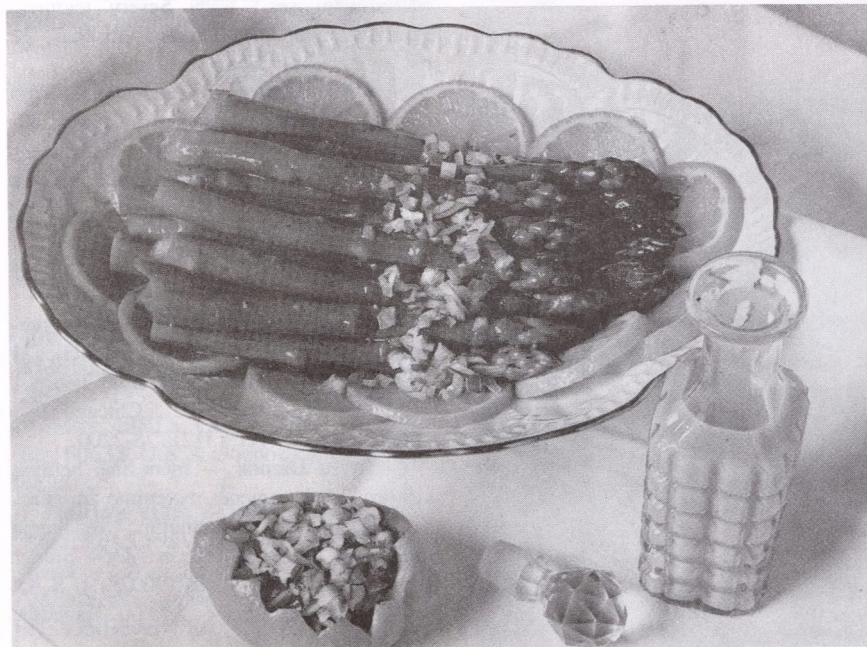
tarka. Obuolius nulupti ir supjaustyti plonom riekelėmis. Česnaką sutrinti. Visą sumaišyti su padažu. Tinka prie mėsų.

Vištienos mišrainė

- 3 sv. vištienos,
- 1 svogūnas,
- 1 morka,
- 1 štl. druskos,
- 2 št. majonezo,
- pipirų ir kitų prieskonių,
- 2 avokada,
- 4 št. prancūziško padažo (french)
- 1 štl. kapotų petražolių,
- 1 štl. kapotų svogūno laiškų,
- 1 štl. kapotų marinuotų agurkėlių,
- 8 riešutai (Walnut), sukapti.

Į indą įpilti vandens, įdėti svogūną, morką, pipirus, druską ir kitus prieskonus. Sudėti vištieną ir ant lengvos ugnies išvirti. Kai mėsa išvirs, palikti inde, kad atvėstų. Salierus nuvalyti, nulupti gyslas, supjaustyti mažais šmoteliais ir pamerkti šaltame vandenyje 1 val.; po to nusunkti ir nusausti. Vištieną nulupti, išimti kaulus ir supjaustyti piršto storumo šmotais. Sumaišyti su salierais, kapotais riešutais ir padažu-majonezu. (Padažas gali būti pasirinktas pagal skonį.) Gerai sukratyti ir sudėti į servavimo indą. Avokadus nulupti, išimti sėklą ir supjaustyti riekėmis, apdėti servavimo indą. Prancūzišką padažą sumaišyti su kapotomis petražolėmis, svogūnų laiškais ir kapotais agurkėliais. Po kupstelį uždėti ant avokado riekelių.

Virti šparagai

Virti šparagai

- 2 št. citrinos sunkos,
- 2 št. greipfrutų sunkos,
- 1 štl. acto,
- 1 štl. paruoštų Dijon garstyčių,
- 1 štl. kiaušinio trynio,
- 6 št. alyvuogių aliejaus,
- 6 št. kukurūzų aliejaus,
- druskos,
- pipirų,
- svogūnų,
- citrinos riekelių,
- šparagų.

Indelyje gerai išmaišyti sunkas, actą, garstyčias, kiaušinio trynį ir pagal skonį druską bei pipirus. Po truputį pilti aliejų ir gerai išplakti. Laikyti šaldytuve. Išvirtus šparagus atvėsinti, užpilti gerai išplaktą padažą, pabarstyti kapotu svogūnu ir papuošti citrinos riekelėmis. Kapotą svogūną galima padėti atskirai — išskaptuotoje citrinoje.

„LITHUANIAN SASHES“ - Lietuviškų Juostų Knyga

Trečioji lietuvių liaudies meno knyga (anglų kalba), kurios autoriai yra **Anastazija ir Antanas Tamošaičiai**, jau baigiama spausdinti. Knygos dydis yra toks pat kaip ir ankstesnių, tų pačių autorių, leidinių — „Lithuanian National Costume“ ir „Lithuanian Easter Eggs“, tik platesnės apimties.

„Lithuanian Sashes“ knyga yra 316 psl. su audimo pavyzdžių brėžiniais ir gausiom juostų iliustracijom — vienspalvėm ir 164 psl. spalvotom. Knygos kaina po išleidimo bus \$45.00 (kanadiški doleriai), persiuntimo išlaidos neįskaitytos.

Šios knygos lėšų surinkimui talkina Lietuvių Tautodailės Institutas. Kadangi knygos paruošimas, spausdinimas ir išleidimas yra labai brangus, o visų išlaidų padengimui trūksta pilnos sumos, todėl kviečiami visi tautiečiai prisidėti prie šio svarbaus darbo įvykdymo, — užsisakant ir papigintą kainą už knygą sumokant iš anksto.

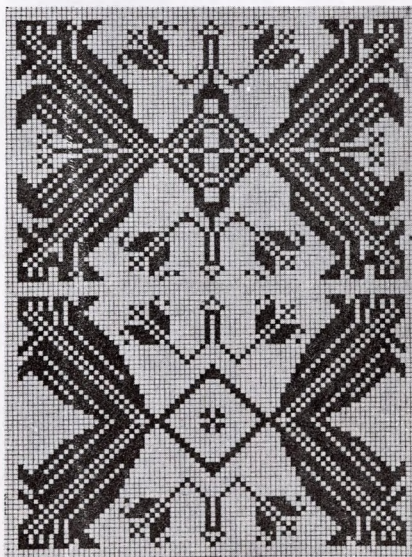
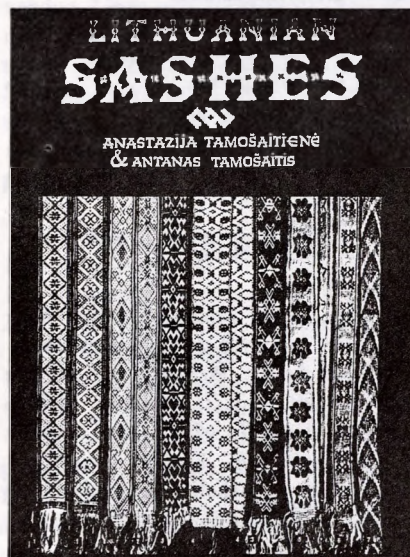
Pigesne kaina knygą galima užsisakyti iki š.m. gegužės mėn. galo. Knyga su persiuntimu Kanadoje kainuoja \$40.00 (kanadiškų dolerių); JAV ir kituose kraštuose su persiuntimu kainuoja \$32.00 (U.S. doleriai)

Užsakymus ir pinigus — iki š.m. gegužės mėn. pabaigos siųsti:

Lietuvių Tautodailės Institutas, 1573 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada M6P 1A6.

Prašom pasinaudoti šia proga, įsigyti vertingą knygą ir prisidėti prie lietuvių kultūros išlaikymo.

„Lithuanian Sashes“ — puiki dovana visiems!

“DP: LITHUANIAN IMMIGRATION TO CANADA AFTER THE SECOND WORLD WAR” — by Milda Danys. Išleido — Multicultural History Society of Ontario, Toronto, 365 p. — 40 iliustracijų. Baigiama išparduoti, liko tik minkštasis viršelis. Galima gauti pas leidėją arba: **J. V. Danys, 1681 Ainsley Dr., Ottawa, Ont. K2C 0S8. Kaina — \$20 (pasiuntimo išlaidos įskaitytos).**

• Atsiųsta paminėti

Lithuanian Textiles — historical and contemporary; **Lietuviški Audiniai** — laiko tekmeje; parodos katalogas; kuri vyko Balzekas Museum of Lithuanian Culture, 6500 South Pulaski Road, Chicago, IL; iliustruotas, **Čikagos Lietuvių Tautodailės leidinys**; 16 psl., kaina nepažymėta.

Skeveldros — Aurelija Balasaitienė, romanas; išleido — Viltis; knygos mecenatas — Marcelinas Žitkus; kietais viršeliais, 424 psl., kaina — \$10.00.

Palaimintasis Jurgis Matulaitis — Ona Mikailaitė, ses.; NPN Seserų leidinys, Putnam, Conn. 1987 m., iliustruotas, 32 psl. leid., kaina nepažymėta.

Švietimo Gairės — lietuviško ugdymo leidinys. Žurnalas mokyklai ir šeimai; leidėjai JAV LB švietimo Taryba; redaktorius ir administratorius — Juozas Plačas; adresas — 3206 W. 65th Pl., Chicago Ill., U.S.A. 60629; prenumerata — \$5.00.

Pasaulio Lietuvis — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — PLB; redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago Ill., 60636, U.S.A., Tel. (312) 778-2200.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$20.00, Kanadoje — \$25.00.

Lituanus — Lithuanian quarterly — kultūros mokslo žurnalas anglų kalba; redaguoja A. Klimas, T. Remeikis, B. Vaškelis; prenumerata metams \$10.00; adresas: Lituanus — 6631 S. Troy, Chicago, Ill., U.S.A.

Skautų Aidas — Lietuvių Skautų S-gos leidinys jaunimui, redaktorius — A. Saulaitis, S.J.; adresas — 2345 West 56 Street, Chicago, Ill., U.S.A. 60636; administratorė — M. Jonikienė; adresas — 6346 So. Washenaw Ave., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; prenumerata metams — \$5.00.

Technikos Žodis — A.L. Inžinierių ir Architektų S-gos leidinys; redaguoja kolektyvas; administratorius — A. Brazdžiūnas; 7980 W. 127 St. Palos Park, Ill., 60464, U.S.A.; prenumerata metams \$6.00.

Šaltinis — tikibinės ir tautinės minties žurnalas; leidžia — Šv. Kazimiero Sąjunga ir Tėvai marijonai; redaguoja k. S. Matulis, MIC. Metinė prenumerata — \$6.00; adresas: 16 Hound Rd., West Bridgeford, Nottingham, NG2 6AH, England.

Saleziečių Balsas — leidžia Lietuviai Saleziečiai; redaguoja — k. M. Burba, S.D.B.; redakcijos adresas — Lituanus Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati (Roma) — Italia.

Laiškai Lietuviams — Tėvų jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas; redaktorius J. Vaišnys, SJ; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill., 60636, U.S.A.; prenumerata metams — \$10.00.

Moterų Dirva — L.R.K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; prenumerata metams — \$7.00 Amerikoje, kitur — \$8.00. Adresas — 3005 N. 124th St., Brookfield, Wis. 53005, U.S.A.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N.P.M. Seserys, Putname; išeina kas mėnesį, metinė prenumerata \$10.00 adresas: Eglutė — Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn., U.S.A., 06260.

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktorius — A.J. Kasulaitis, 894 East 22rd Street, Euclid, Ohio 44123, U.S.A.; administracija: A. Viliušis, 4050 S. Campbell Ave., Chicago, Ill., 60632, U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Naudojami Viltis — LSTK Neo-Lituania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga; redaguoja — A. Laikūnas, B. Nemickas, V. Valiukėnas; administratorius — B. Kaskaitis, 935 Beverly Rd., Cleveland Hts., Ohio,

44121 U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Ateitis — lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas; redaguoja — redakcinis kolektyvas; leidėjai — Ateitininkų Federacija; administratorius — J. Polikaitis, 7235 South Sacramento Ave., Chicago, Ill., 60629, U.S.A.; prenumerata metams — \$12.00.

Metmenys — periodinis kultūrinis leidinys; redaktorius — Vytautas Kavolis; administratorius — Aleksas Vaškelis — 3113 W. Vina del Mar Blvd., St. Petersburg Beach, Fla., U.S.A. 33706.

Akiračiai — atviro žodžio mėnraštis; redaguoja redakcinis kolektyvas; adresas: Akiračiai — 9425 So. Pleasant Ave., Chicago, Ill., U.S.A., 60620.

The Observer — a newspaper published monthly by the Lithuanian Roman Catholic Federation of America; redaguoja redakcinis kolektyvas; adresas: 4545 W. 63rd Street, Chicago, Ill., U.S.A. 60629; metinė prenumerata \$10.00.

ELTA — Information Bulletin, Lithuanian National Foundation: 345 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y., 11207, U.S.A.

Krivulė — leidžia Vakarų Europos Lietuvių Sielovada; adresas: Carl Theodor Str. 11, 6710 Frankenthal, W. Germany.

AUKOS

500 dol. S. Rakštienė, Fruitland, Ont.

30 dol. M. Šimkienė, Surfside, Fl.

25 dol. E. Mackevičienė, Euclid, Oh.

20 dol. Sudburio, Ont. Žvejų ir Medžiotų Klubas — „Geležinis Vilkas“; J. Janušonienė, Dounsman, Wisc.; O. Vileniškienė, Dorchester, Mass.

15 dol. K. Šukienė, St. Catharines, Ont.

12 dol. J. Paukštienė, Chicago, Ill.

10 dol. E. Skladaitienė, Philadelphia, Pa.; S. Liubartienė, Sun City, Ariz.; E. Senkuvienė, Toronto, Ont.; E. Barisienė, Tecumseh, Ont.; A. Minelgienė, Olympia, Wash.; O. Keniaušienė, Waterbury, Conn.; S. Vaitiekūnienė, Toronto, Ont.; B. Stalioraitienė, Toronto, Ont.; M. Venskienė, Sudbury, Ont.; K.L.B. Sudbury Apylinkės Valdyba, Ont.

5 dol. E. Giedrienė, Toronto, Ont.; J. Plečkaitienė, Toronto, Ont.; M. Tarvydienė, Hamilton, Ont.; D. Mitkienė, Los Angeles, Cal.; E. Blinstrubienė, Oak Lawn, Ill.; D. Jankūnienė, Hamilton, Ont.; P. Skeivelienė, St. Catharines, Ont.; M. Slaby, Powers Lk. Wisc.; S. Vasikauskienė, Richmond Hill, N.Y.; V. Janukaitienė, Detroit, Mich. B. Parekštienė, Hamilton, Ont.;

M. Juozaitienė, Wasaga Beach, Ont.; M. Mickevičienė, Vienna, Ont.; K. Balzarienė, Chicago, Ill.; M. Gečienė, Toronto, Ont.; D. Narkevičienė, Arlington, Mass.

3 dol. A. Budzinauskienė, Waterbury, Conn.; E. Underienė, Toronto, Ont.; M. Zigaitienė, St. Petersburg Beach, Fl.

GARBĖS PRENUMERATOS

J. Angeleikienė, Chicago, Ill.; O. Adomaitienė, Sunny Hills, Fl.; M. Astrauskienė, Toronto, Ont.; M. Almėnienė, College Park, Md.; V. Bartninkaitienė, Scarborough, Ont.; E. Blinstrubienė, Oak Lawn, Ill.; O. Briedienė West Bloomfield, Mich.; K. Balzarienė, Chicago, Ill.; E. Barisienė, Windsor, Ont.; A. Čiuprinskienė, Vienna, Ont.; O. Čekauskienė, Montreal, Que.; T. Čipkienė, Montreal, Que.; S. Čipkienė, Willoughby, Oh.; A. Deksnienė, Hamilton, Ont.; O. Damienė, Naperville, Ill.; S. Dalienė, Hamilton, Ont.; E. Jurkėnienė, Chicago, Ill. M. Juozaitienė, Wasaga Beach, Ont.; E. Giedrienė, Toronto, Ont.; M. Garbūnienė, Dundas, Ont.; M. Gečienė, Toronto, Ont.; K. Kizevičienė, Cleveland, Oh.; T. Karvelienė, Surfside, Fl.; O. Keniaušienė, Waterbury, Conn.; O. Kizlauskienė, Cicero, Ill.; K. Kalasauskienė, Winnipeg, Man.; B. Latauskienė, Hamilton, Ont.; S. Liubartienė, Sun City, Ar.; S. Liuimienė, Toronto, Ont.; I. Lapointe, Thunder Bay, Ont.; D. Mitkienė, Los Angeles, Cal.; S. Meškauskienė, Toronto, Ont.; E. Mackevičienė, Euclid, Oh.; M. Mickevičienė, Vienna, Ont.; E. Majauskienė, Chicago, Ill.; I. Nacevičienė, Weston, Ont. (3m.); K. Nakiienė, Falls Church, Va.; D. Narkevičienė, Arlington, Mass.; O. Okmanienė, Sault Ste. Marie, Ont.; S. Pacevičienė, Toronto, Ont. (3m.); C. Pažėrūnienė, Islington, Ont. (2m.); B. Parėkštienė, Hamilton, Ont. A. Petrašiūnienė, London, Ont.; J. Pumputienė, Middletown, N.Y.; J. Rakauskienė, Toronto, Ont.; dr. E. Repšienė, Chicago, Ill. (2m.); T. Sekonienė, Wasaga Beach, Ont.; B. Skvereckienė, Hamilton, Ont. (3m.); S. Steigvilienė, Langton, Ont.; E. Senkuvienė, Toronto, Ont.; P. Skeivelienė, St. Catharines, Ont.; S. Smilgienė, Michigan City, Ind.; E. Simonaitienė, Bloomfield, Conn.; M. Šiliauskienė, Lachine, Que.; B. Stalioraitienė, Toronto, Ont.; K. Šukienė, St. Catharines, Ont.; S. Sakavičienė, Oak Lawn, Ill.; D. Sūdžiuvienė, Sunny Hills, Fl.; M. Tarvydienė, Hamilton, Ont.; T. Trakymienė, Toronto, Ont.; A. Urbanavičienė, Hamilton, Ont.; M. Venskienė, Sudbury, Ont.; O. Vileniškienė, Dorchester, Mass.